

Et Stavanger for alle!

**ARBEIDSPROGRAM FOR
STAVANGER SOSIALISTISK VENSTREPARTI
2019-2023**

ET STAVANGER FOR ALLE

Tema:	Side:
Et Stavanger for alle	4
Kunnskap, utdanning og oppvekst	5
Barnehage	5
Ressurssenteret for styrket barnehage tilbud	5
Framtidsskolen – en inkluderende fellesskole	6
Ungdom	8
Seksualundervisning	8
Barnevernet	9
Kunnskaps byen	10
Mindre forskjeller – mer fellesskap	12
Omfordeling og eiendomsskatt	12
Oppvekst - kampen mot forskjellene	12
Et sosialt sikkerhetsnett	13
Arbeidsløshet – spesialtiltak for ungdom	13
Barn i familier med lav inntekt	14
Levekår	15
Forebyggende og helsefremmende tjenestetilbud	15
Starten på livet: svangerskap-, fødsels- og barselomsorg	15
Voksne med ulike hjelpebehov	16
Rusforebyggende arbeid	17
En eldrevennlig kommune	18
Botilbud	19
Sykehjem	20
Hjemmebaserte tjenester	20
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	21
Varig tilrettelagt arbeid (VTA)	21
Skjenkepolitikk	21
Samfunnsutvikling	23
Nye Stavanger	23
Fra utbygger til innbygger	23
Nytorget	23
Trehusbyen	24
Øyriket	25
En rettferdig boligpolitikk	26
En god kommune for barnefamilier	27
Klima og miljø	28
SV vil gjøre Stavanger til en nullutslippskommune innen 2030	28
Ren luft	29
En grønn og miljøvennlig kommune	29
Dyrevelferd i Stavanger	30
Flere fotgjengere, syklistene og kollektivreisende	31
Landbrukskommunen Stavanger	33
Arbeidsliv	35
Stavanger kommune – en arbeidsgiver som har tillit til sine ansatte	35
Tid, tillit og frihet	36
Arbeid i helsesektoren	37
Stavanger kommune – en oppdragsgiver som tar ansvar	37
En ny næringspolitikk	38

ET STAVANGER FOR ALLE

Feminisme og likestilling	41
Frihet fra vold og tvang	41
Regnbuebyen	42
Antirasisme og inkludering	44
Inkluderende arbeidsliv	44
Nulltoleranse mot rasisme	44
Et rikt kulturliv	46
Studentersamfunnet Folken	46
Stavanger konserthus	47
Rogaland teater	47
Tou Scene	47
Metropolis	47
Meieriet	47
Otto-huset	48
Domkirken	48
Våre middelalderkirker	48
Sølvberget	48
Bibliotek	48
Idrett og friluftsliv	50
Idrett	50
Friluftsliv	51
Internasjonal solidaritet	52
Et styrket folkestyre	5

Et Stavanger for alle!

Valget du gjør i september 2019 vil påvirke hvordan de fire neste årene blir i Stavanger, men viktigere: hvordan fremtiden vil bli der du bor. SVs løfte til deg er å kjempe for et samfunn for de mange, ikke for de få. Et samfunn som setter fellesskapet først, fordi fellesskap fungerer, et samfunn som ikke mener at hver og én er sin egen lykkes smed, men som sikrer at alle får ta del i velferden. Et solidarisk samfunn, som tar de farlige klimaendringene på alvor. Et samfunn som gjør mest for de som har minst.

Stavanger SVs hovedsaker er:

- Kampen mot ulikhet og fattigdom
- Profittfri velferd for å styrke fellesskapet
- Kutt i klimagassutslipp for en grønnere kommune

Stavanger er en kommune der de økonomiske forskjellene mellom folk øker. En kommune hvor omtrent 3000 unger vokser opp i fattige familier. Det tilsvarer 100 skoleklasser. Det kan vi gjøre noe med! SV vil at alle unger skal få en god barndom. Stavanger kommune tar med barnetrygden som en del av beregningen for sosialhjelp, og dermed får de som har lite fra før ennå mindre. Det vil SV ha slutt på.

SV ønsker at barnehage, skole og eldreomsorg skal tilbys av kommunen eller ideelle aktører, ikke av kommersielle selskaper. Derfor vil vi arbeide for en profittfri velferd, uten kommersielle aktører som skal ta utbytte fra dine skattepenger.

Stavanger skal være en blomstrende landbrukskommune, ha et produktivt næringliv som skaper grønne arbeidsplasser og gode offentlige tjenester nær der folk bor. Vi skal redusere klimagassutslippene, sikre en grønnere framtid med rein luft og trygge arbeidsplasser.

Vi må sammen ta kampen for et Stavanger hvor ingen overlates til seg selv, men hvor vi tar vare på hverandre. Et Stavanger som bryr seg om de som har lite. Et Stavanger hvor det er godt å bo, enten vi bor i selve byen eller på ei av de mange øyene.

Kort og godt: et Stavanger for alle!

Godt valg! Stem SV!

*Eirik Faret Sakariassen,
Ordfører kandidat Stavanger SV*

Kunnskap, utdanning og oppvekst

Barnehage – kommunale og ideelle barnehager framfor kommersielle

SV vil arbeide for at alle nye barnehager i Stavanger opprettes som kommunale eller private, ideelle virksomheter. SV ønsker på sikt å fase ut kommersiell drift av barnehager i vår kommune.

Antallet barn på en avdeling er avgjørende for i hvor stor grad barn blir sett, og for kvaliteten på samspillet mellom barn og voksne. SV vil arbeide for å redusere gruppestørrelsen i barnehagen. Målet er at gruppene i småbarnsavdelinger skal være maks 12 barn, og maks 18 i storbarnsavdelinger. Vi ønsker at en bemanningsnorm (en voksen pr. tre barn i småbarnsavdeling, og en voksen pr. seks barn i storbarnsavdeling) skal følges.

SV vil arbeide for at alle som arbeider i barnehage skal være faglærte. Barnehjernens viktigste utviklingsfase krever allsidig kompetanse og gode fagfolk. Alle ufaglærte som er ansatte i barnehager i kommunen skal få tilbud om utdanning.

SV vil arbeide for å øke antall ansatte i barnehagene. Pedagognormen i barnehagen er viktig, men må finansieres slik at den ikke går utover det totale antallet voksne fang, hender og hoder i barnehagen. SV vil redusere bruken av vikarer gjennom bemanningsbyråer, og etablere en kommunal vikarpool med faglært personell.

Ressurssenteret for styrket barnehagetilbud

SV vil styrke arbeidet med psykisk helse ved Ressurssenteret for styrket barnehagetilbud. SV vil fremme arbeidet med "Vil Vite", hvor femåringer får lære om vold og overgrep i gruppe, ledet av barnehageansatte. SV vil utvide ordningen med hjemmebesøk og oppstartssamtale før barnehagestart, som allerede er prøvd ut som prosjekt i Ytre Madla bydel.

SV vil:

- **motarbeide profitt på barnehagedrift.** Vi vil ha barnehager som er kommunale eller private, ideelle virksomheter for å unngå at våre felles penger går til aktører som tjener seg rike på barnehagedrift. Barnehagedrift er en fellesskapsoppgave og fellesskapets penger skal derfor komme barna til gode.
- **redusere barnegruppestørrelsen** ved avdelingene.
- **utvide mulighet for hjemmebesøk før barnehagestart** for å sikre bedre samarbeid mellom barnehage og hjem.
- **utvide opplæring i temaet vold og overgrep** for barnehagebarn, som forebyggende tiltak.

ET STAVANGER FOR ALLE

- **styrke arbeidet med psykisk helse** ved Ressurscenteret for styrket barnehagetilbud.
- **at barnehager skal få være barnehager, og at læring skal skje gjennom lek og omsorg.** Barnehagene skal ha stor frihet til selv å vurdere hvilke metoder som skal brukes.
- **rekruttere og videreutdanne flere med pedagogisk kompetanse.** Det skal være minst 50 prosent barnehagelærere og 50 prosent barne- og ungdomsarbeidere i barnehagene.
- **systematisere og styrke etter- og videreutdanningen av ansatte i barnehagene.**
- **særlig styrke bemanningen for barn under to år.**
- **satse på språkutvikling i barnehagen.** Tilrettelegge for gode språkmiljøer for barn med språkvansker, og barn som ikke kan tilstrekkelig norsk.
- **innføre en ressursfordelingsmodell for barnehagene som tar hensyn til sosioøkonomiske forhold og språkbehov.**
- **stille samme krav til lønns- og arbeidsvilkår i private barnehager som i kommunale.**
- **sikre alle barn i barnehagen god og næringsrik mat hver dag.**
- **at det som hovedregel skal tas inn vikarer ved fravær fra dag én i alle barnehager.**
- **ha fast ansatte vikarer i bydelene (vikarpooler).**

Framtidsskolen – en inkluderende fellesskole

Vi ser et skolesystem hvor lærere drukner i kompetansemål og rapportering. SV vil arbeide for å gi læreren frihet og tillit og fleksibilitet til å legge opp undervisningen slik det passer klassen og elevene best. For de minste barna skjer læring gjennom lek. SV vil arbeide for å få leken tilbake på første trinn i grunnskolen. Læring skjer også gjennom relasjoner, og det er tilknytningen mellom elev og lærer som i størst grad avgjør hvor mye eleven lærer. Da må lærerne våre ha tid til å bygge gode relasjoner med elevene.

Tidlig og individuell tilrettelegging er helt avgjørende, både for de som ligger foran i løypa, og de som henger etter. Tanken om spesialundervisning som noe du skal ut av klassen for å få, må endres. SV vil arbeide for at spesialundervisning betyr tilrettelegging i klasserommet, i fellesskap med klassekameratene dine, med hjelp fra fagpersoner med spesialkompetanse på det som eleven strever med.

SV vil arbeide for å øke antallet voksne ved skolene våre, både lærere og miljøpersonale. SV vil arbeide for en kompetanseheving på relasjonskompetanse blant ansatte i Stavangerskolen og en økt anerkjennelse av betydningen av gode elev-lærer relasjoner.

Samtlige skoler har for liten helsesykepleierressurs. Dette vil SV gjøre noe med. Vi vil arbeide for full helsesykepleierdekning hver dag på alle skoler i vår kommune, både på barneskole, ungdomsskole, og på videregående trinn.

Dagens hjemmelekseordning er en belastning for mange barn. I hvor stor grad foreldre klarer å følge opp og å hjelpe barna med lekser, varierer sterkt fra familie til familie. SV mener hjemmelekser opprettholder og forsterker sosiale forskjeller. SV vil arbeide for at lekser blir gjort på skolen med veiledning, slik at barna har fri når de kommer hjem. Barn har godt av fritid til lek og fritidsinteresser.

SV vil arbeide for at alle skoler har en egen vaktmester. Dette er viktig for godt, løpende vedlikehold av skolebyggene, og kan også ha en sosial funksjon på skolen.

SV vil:

- **arbeide for variert leke- og læringstilbud** mer på elevenes premisser.
- **reducere klassestørrelsen** i grunnskolen.
- **gjennomføre en tillitsreform i grunnskolen** slik at lærere får mer tid til direkte kontakt med elevene og bruker mindre tid på byråkrati og rapportering.
- **sikre helsesykepleier og sosialfaglig ansatte til stede hver dag på alle barneskoler.**
- **øke relasjonskompetansen hos lærere og andre ansatte** i grunnskolen.
- **gjennomføre forsøk med utvidet skoledag uten hjemmelekser** i grunnskolen.
- **gjeninnføre skolefruktordningen.** Ernæring og læring henger tett sammen.
- **innføre forsøk med skolefrokost og skolelunsj** på skoler flere steder i kommunen.
- **sikre bedre grunnfinansiering av skolen.** Ha flere lærere; sikre SVs lærernorm på skolenivå (maksimalt 15 elever per lærer på første til fjerde trinn, og maks 20 på femte til tiende trinn).
- **ansette mennesker med ulik yrkesbakgrunn i skolen**, eksempelvis helsesøstre, miljøterapeuter og mer merkantilt personale. På den måten får lærerne mer tid til elevene.
- **at alle grunnskoler i Stavanger skal ha eget skolebibliotek.** Skolebiblioteket skal ha ansatt bibliotekar og et mediebudsjett.
- **innføre en felles rabattordning for barnehage og SFO** slik at foreldre med barn begge steder får en samlet søskenrabatt.
- **sikre elevene i barne- og ungdomsskolen minst én times fysisk aktivitet hver dag** innenfor dagens timetall.
- **stemme mot etablering av kommersielle privatskoler.** Den offentlige fellesskolen er viktig å forsvare.
- **arbeide for egen vaktmester på den enkelte skole.**

Ungdom

Ungdom opplever et stort press på mange områder. SV vil arbeide for en politikk som gir barn og unge frihet til utvikle seg på sin måte, i sitt tempo. SV vil sikre at de tre tverrfaglige temaene livsmestring og folkehelse, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling i de nye læreplanene blir fulgt opp i ungdomsskolen, ved at disse blir prioritert i alle fag og at det blir utviklet relevant undervisningsmateriell. Ungdomsskolealderen er en vanskelig fase i livet. For mange elever sliter med dårlig selvbilde, lav selvtillit og psykiske problemer. Forskning viser at relasjonen mellom lærer og elev har stor påvirkning på elevenes motivasjon og faglige engasjement, men også på elevenes helse. Vi trenger lærere med kapasitet og kompetanse til å se ungdommene våre, og som tilbyr en positiv voksenrelasjon.

Tidlig innsats er viktig både når det gjelder å fange opp elever som trenger ekstra oppfølging, og for å holde på interessen og skolemotivasjonen hos dem som presterer høyt. Tidlig innsats kan øke framtidig gjennomføring i videregående skole. Men satsing på de yngste elevene må ikke gå på bekostning av elevene på høyere skoletrinn. Skolen varsler om lavere motivasjon jo lenger fram i skoleløpet vi kommer. Særlig er motivasjonen dårlig på tiende trinn. SV mener at ungdomstrinnet må styrkes.

SV vil:

- **prøve ut gratis frokost i ungdomsskolen**, og vil arbeide for et pilotprosjekt knyttet til dette.
- **prøve ut senere skolestart for ungdom**, og vil ha et pilotprosjekt knyttet til dette.
- **sikre helsesykepleier og sosialfaglig ansatte til stede hver dag på alle ungdomsskoler.**
- **innføre en ordning med politisk fravær i ungdomsskolen** og gå gjennom fraværsreglementet for å legge til rette for større kulturelt og sportslig engasjement blant ungdom.
- **gjennomføre forsøk med karakterfri skole.**
- **arbeide for at Ungt Entreprenørskap involeres mer i undervisning.** Det gir elevene et godt grunnlag for selv å starte privat virksomhet, det er læring gjennom egen erfaring, det er dybdelæring og elever får opplæring i å ta initiativ og ansvar. Det er viktig med god kontakt med næringslivet og lokalsamfunnet.

Seksualundervisning

Det er viktig at barn får kunnskap om god seksualitet, grensesetting og seksuelle overgrep. At barn blir kompetente på å prate om egen kropp, verdsette og sette grenser for egen kropp, og opptre respektfullt overfor andre er noe SV vil arbeide for i vår kommune.

SV vil:

- **bedre seksualundervisningen både i barneskolen og ungdomsskolen.**
- **videreutvikle og styrke grensesettingskurs på ungdomsskolen,** der deler av opplegget er kjønnsdelt.

Barnevernet

Alle barn har rett til omsorg og kjærlighet. Noen barn og unge opplever ikke dette i sine egne familier. Barnevernet skal være en ressurs for familiene og i første rekke bidra til å få dem til å fungere. Vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep mot barn er alvorlige samfunnsproblemer. Det er viktig at barn som befinner seg i slike situasjoner, møter voksne som ser og hører dem. Barn og unge må bli møtt med åpenhet, ydmykhet, kjærlighet og medbestemmelse.

Barn og unge har mye kunnskap om livene sine, og den kunnskapen kan være avgjørende for å ta gode beslutninger. I dag er det noen barn som opplever at de ikke blir hørt av barnevernet. Et tettere samarbeid og samhandling mellom barnehage, skole, fritidsarenaer, ulike tjenester og faggrupper vil være viktig for at barn og unge kan få hjelp så fort som mulig.

Møtet med barnevernet kan være konfliktfylt. Det er problematisk hvis manglende tillit til barnevernet hindrer folk i å ta kontakt når de trenger hjelp. SV ønsker gode lavterskeltilbud, der foreldre og barn kan oppsøke hjelp og støtte lenge før omsorgsovertakelse er aktuelt.

For at barnevernet skal kunne gjøre den viktige samfunnsoppgaven de er satt til trenger de nok ressurser.

SV vil:

- **styrke bemanningen i barnevernet.** Barnevernets kompetanse innenfor rus, psykiatri og traumeforståelse bør økes.
- **innføre en norm for hvor mange barn** en ansatt i barnevernet i Stavanger kan ha ansvar for.
- **styrke forståelsen for barnevernets rolle i samfunnet,** slik at flere får nødvendig hjelp. Det er nødvendig blant annet å styrke kommunikasjonen med og informasjonen til minoritetsmiljøer.
- **ha en aktiv rekruttering av ansatte med ulik bakgrunn,** for å gjøre barnevernet mer representativt. Dette vil også bidra til å øke tilliten til barnevernet.
- **styrke samarbeidet mellom barnevernet, helsestasjonene, BUP, PPT, NAV, barnehagen og skolen slik at barn får tilbud til riktig tid.** De ulike tjenestene bør i mye større grad samlokaliseres.
- **senke terskelen for å sende bekymringsmeldinger til barnevernet.** Dette krever økt samarbeid mellom barnevernet og skoler, barnehager og andre som

har meldeplikt til barnevernet.

- **ha bedre oppfølging av barn i fosterhjem.** Vi må styrke veiledningstilbudet til fosterforeldre.
- **ha økt samarbeid med familiene.** Det skal være tilbud om veiledning og opplæring til foreldre. Hjemmebesøksprogrammet *Foreldre for første gang* bør utvides.
- **sikre høy kvalitet på tolker som blir brukt i barnevernet.** Barn skal aldri brukes som tolker.
- **arbeide for å redusere antall personer som barn i sårbare situasjoner må forholde seg til** i det offentlige systemet.

Kunnskapsbyen

Stavanger er en by med gode utdanningsinstitusjoner, både med Universitetet i Stavanger, Handelshøyskolen BI og VID vitenskapelige høgskole. De er viktige arbeidsplasser, som bidrar med forskning og utdanner framtidig arbeidskraft. Å styrke disse institusjonene og bidra til at de kan utvikle seg videre er viktig for SV og Stavanger. Derfor må vi gi et tilbud til studentene som er godt, både innenfor fag- og studentmiljø, bolig, kultur og kollektivtransport. Målet er at dekningsgraden av studentboliger i Stavanger skal være på 20 prosent av studentmassen.

SV ønsker en levende campus på Ullandhaug, hvor det også er aktivitet på kveldstid. Det er viktig å tilrettelegge for et aktivt og spennende studentmiljø, som kan tiltrekke seg flere studenter fra andre deler av landet og verden. Det skal være kjekt å være student i Stavanger.

SV vil:

- **bidra til at kunnskapsbyen utvikles videre,** ved å legge til rette for at høyere utdanningsinstitusjoner i kommunen kan fortsette sin gode utvikling og stadig vokse.
- **bygge flere studentboliger i regionen,** primært på Campus Ullandhaug. Vi vil være løsningsorienterte for å regulere områder til studentboliger. Studentboligbygging skal være forbeholdt SiS.
- **styrke studentenes kulturtilbud,** gjennom Folken og Tappetårnet. SV vil at kommunen gjør forsøk på å kjøpe og rehabilitere Folken-bygget, for å sikre den nødvendige oppgraderingen for å beholde det som et attraktivt studenthus.
- **jobbe for utvidelse av Studentenes hus.** Bygget er viktig for det studentpolitiske arbeidet, men også en lang rekke student- og linjeforeninger som bidrar til aktivitet og en bedre studiehverdag på UiS.
- **arbeide for gode studentrabatter i regionen.** Studenter har langt svakere økonomi enn mange andre, og gjennom gode studentrabatter kan de aktivt ta del i kulturlivet og benytte underholdningstilbud. Dette er også viktig for å motvirke ensomhet. Arrangementer som får kommunal støtte skal ha studentrabatter.

ET STAVANGER FOR ALLE

- **arbeide for flere praksisplasser.** SV vil øke mulighetene for studenter til å få praksisplasser i kommunen, også for fagområder som ikke har praksis som en del av sitt studieløp.
- **jobbe for å styrke kollektivtilbudet for studenter.** Den primære og foretrukne reisemåten skal være kollektivtransport, og da må vi arbeide for å forbedre tilbudet studenter gis – både gjennom lav pris, høy frekvens og punktlighet. Det må også etableres bysykkelstasjoner på campus hos alle studiesteder.
- **støtte etablering av helsehus på Campus Ullandhaug.** Mange studenter sliter med psykiske utfordringer og det er behov for et godt helsetilbud nært der studentene oppholder seg mye. Mange har heller ikke fastlege i kommunen, og trenger derfor et lokalt tilbud, som ivaretar både fysisk og psykisk helse. SV vil gi fast økonomisk støtte til drift av studenthelsestasjon i regi av Studentsamskipnaden i Stavanger (SiS).
- **støtte opprettelsen av Stavanger Urban Folkehøgskole (StUF).**

Mindre forskjeller – mer fellesskap

Stavanger har gode forutsetninger for at innbyggerne skal kunne leve gode og meningsfulle liv. SV ønsker solidaritet i Stavanger. Mer av kommunens ressurser må brukes på fellesskap og til å sikre at alle kan ta del i velstanden. Selv om Stavanger er en rik kommune, faller mange utenfor. Barnefamilier er særlig utsatt.

SV vil:

- **ha full sysselsetting.** Arbeidsløshet er sløsing med ressurser. Alle skal ha tilgang til arbeid. Stavanger må kunne tilby arbeid til arbeidsløse når arbeidsløsheten øker.
- **sørge for et anstendig arbeidsliv for alle.** SV vil bekjempe svart arbeid, sosial dumping og sikre gode arbeidstakerrettigheter til alle.
- **bygge fellesskap.** Gode fellesskapsløsninger er til gunst for alle, men mest for dem som har minst. SV vil fortsatt ha eiendomsskatt for å styrke fellesskapsløsningene.
- **ta vare på dem som faller utenfor.** Velferdskommunen skal ha gode tilbud til dem som opplever problemer i ulike faser av livet.
- **videreutvikle områdesatsingene i Storhaug, Hillevåg og Kvernevik.** Vi ønsker å igangsette områdesatsing på Hundvåg.

Omfordeling og eiendomsskatt

Velferden sikres av skatteinntekter. Et solidarisk samfunn innebærer at de som har de sterkeste ryggene tar de tyngste løftene.

SV ønsker økt skatt på høye inntekter og redusert skatt på lave inntekter. Stavangers skatteinntekter kommer i hovedsak fra kommuneskatt på inntekter. De er bestemt av statens skattepolitikk. For å skaffe økt handlingsrom for fellesskapet har Stavanger eiendomsskatt. Den er utformet med et bunnfradrag som skjermer små og rimelige boliger.

SV vil:

- **øke eiendomsskatten slik at det er rom for økt velferd.**
- **arbeide for en progressiv kommunal eiendomsskatt.** I dag er det kun lov å innføre et bunnfradrag i eiendomsskatten. Det bør være flere trinn for å skape en bedre fordelingseffekt.
- **arbeide for å ha høyere eiendomsskatt på sekundærbolig.**

Oppvekst - kampen mot forskjellene

Stavanger skal være en god og trygg kommune å vokse opp i. Uansett hvor i kommunen man bor, og uavhengig av familiebakgrunn skal alle barn i Stavanger bli sett, hørt og tatt

vare på. I Stavanger skal vi ha gode barnehager og skoler, et rettferdig boligmarked, integrering, mangfold og et godt barnevern.

De siste offisielle tallene fra SSB slår fast at i Stavanger er det omtrent 3000 barn som vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt. Dette utgjør 100 skoleklasser. Dersom vi skal lykkes med å skape en god oppvekst for alle, er vi nødt til ta kampen mot forskjellene.

Hvis vi ikke tar kampen mot de voksende forskjellene er alternativet at fattigdommen går i arv. En fattigdom som går i generasjoner og fratrar mennesker troen på at det er mulig å endre livssituasjonen sin.

Et sosialt sikkerhetsnett

En velferdsstat må ha et sikkerhetsnett som kan fange opp de som kortsiktig eller langsiktig trenger bistand fra fellesskapet. Det er et mål for oss alle i størst mulig grad å være selvhjulpne.

I Stavanger er for mange avhengig av bistand fra NAV og sosialtjenesten fordi andre deler av stat eller kommune påfører dem kostnader for grunnleggende tjenester. Dette kan eksempelvis være økende barnehagepriser, egenandeler for helsetjenester eller SFO-priser. Dermed er de avhengig av supplerende sosialhjelp for at husstanden kan ha et likeverdig sosialt liv.

SV vil:

- **legge til grunn at universelle ordninger** gir best organisering av velferdsstaten.
- **bidra til at egenandeler innenfor helse- og velferdstjenester har en sosial profil.**
- **arbeide for en sosial boligpolitikk** med husleie i kommunale utleieboliger på akseptabelt nivå. Kommunen skal ikke ta ut utbytte fra boligforetaket.
- **søke om adgang til et prøveprosjekt der kontantstøtten fjernes i utvalgte bydeler.** Gratis barnehageplass og SFO gis som kompensasjon for bortfall av kontantstøtte. SV ønsker også sysselsettingstiltak som en del av dette prosjektet.
- **sikre individuell vurdering og hjelp til mennesker som mottar sosialhjelp.** I noen tilfeller kan det medføre plikt og rett til aktiviteter som utgangspunkt for sosialhjelp. Uføre og syke skal ikke ha betingelser knyttet til sosialhjelp eller ytelser.
- **ikke beregne barnetrygden som inntekt når sosialhjelp beregnes.** Barnetrygden er et universelt gode, som ikke skal føre til kutt i sosialhjelpen.

Arbeidsløshet – spesialtiltak for ungdom

Alle skal kunne leve av sin egen arbeidsinntekt. Det er en av hovedpilarene for et rettferdig samfunn. Arbeid er et gode og det gir verdighet og mening.

Lønnstilskudd og fagopplæring er viktige tiltak for å få folk i arbeid. Tiltaket lønnstilskudd betyr delvis finansiering av lønn som den langtidsledige eller langtidssyke kan ta med når vedkommende søker jobb. Fagopplæring er en langsiktig investering i unge mennesker som potensielt har 30-40 år igjen av et yrkesaktivt liv.

SV vil:

- **at Stavanger kommune skal jobbe for at staten skal gi alle som ikke er i arbeid rett til kvalifiseringsprogram** eller tiltak med sikte på ordinært arbeid.
- **at alle som har fullført 2-årig kvalifiseringsprogram/tiltak og fortsatt ikke er kommet i arbeid skal ha rett til tilbud om ordinært arbeid med lønnstilskudd** eller individuell mulighet for fagutdanning med kvalifiseringsstønad eller lærlingelønn.
- **at NAV lokalt styrkes slik at de kan prioritere tiltakene fagopplæring og lønnstilskudd** i samarbeid med ryddige arbeidsgivere og videregående skole.

Barn i familier med lav inntekt

Antallet barn i familier med lav inntekt har økt kraftig i Stavanger de siste årene. Dette er en krise for barna og familiene det gjelder, men også for kommunen vår som helhet.

SV vil arbeide for å løfte barn ut av fattigdom, og de helsemessige og utviklingsmessige utfordringer som ofte kommer som følge av lav inntekt og høyt levekårsstress. SV vil at helsestasjon, skolehelsetjeneste, barnehage og skole er så godt bemannet og av en så god kvalitet at de kan fungere kompenserende for levekårsstresset alt for mange barn i kommunen vår lever med hver dag.

SV vil:

- **at barnetrygden tas ut av regnestykket når sosialhjelp beregnes**, slik at det ikke kuttes til de som trenger sosialhjelp.
- **arbeide for leksehjelp til alle barn**, i påvente av leksefri skole.
- **arbeide for skolemat til alle barn.**
- **øke antallet gratisplasser ved ferietilbudet Fiks Ferige Ferie.**
- **arbeide for flere gratisplasser i barnehage og SFO**, som kan tildeles familier med behov for dette, på en effektiv og ubyråkratisk måte.

Levekår

Velferdsstaten er en forutsetning for å skape et mer rettferdig og solidarisk samfunn. Gode fellesskapsløsninger skal gi enkeltmennesket frihet, trygghet og gode levekår uavhengig av egne økonomiske og sosiale ressurser.

SV vil arbeide for å sikre innbyggerne i kommunen et best mulig tjenestetilbud gjennom offentlig finansering og styring. Å uthule den offentlige velferden gjennom privatisering vil ramme alle de som ikke har råd til å supplere velferdstilbudet med private ordninger.

Et velferdssystem skal ta hensyn til hele befolkningen. SV vil derfor arbeide for et helhetlig offentlig tjenestetilbud som bygger på samhandling mellom kommune og spesialisthelsetjenesten, der folk får hjelp på det behandlingsnivået som er best for den enkelte. Kommunehelsetjenesten skal bidra til å forebygge sykdom og sikre rask og god hjelp når det er behov. De som arbeider i dette tjenestetilbudet skal sikres gode arbeidsforhold og mulighet for kompetanseutvikling. Det må være tilstrekkelig bemanning og sykepleiekompetanse til å ivareta den enkelte pasient. Derfor bør det utvikles en minstenorm for bemanning og kompetanse i sykehjem og hjemmetjenester basert på helse og omsorgsbehov til de enkelte pasientene.

Forebyggende og helsefremmende tjenestetilbud

For å redusere sosial ulikhet i helse, må en satse på universelle, helsefremmende tiltak rettet mot barn og unge. Det må legges til rette for at barn og unge kan utvikle vaner og atferd som bidrar til god helse, og det må gis støtte i vanskelige livssituasjoner, som når barn og unge er pårørende til alvorlig syke foreldre.

SV vil:

- **sørge for at alle får gode og trygge tjenester** tilpasset befolkningens behov nær der de bor.
- **sikre gode helseforebyggende tilbud.**
- **legge til rette for frivillige grupper og organisasjoner som arbeider med helsefremmende arbeid.**

Starten på livet: svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg

Starten på livet utgjør grunnlaget for hele resten av livsløpet. Derfor må vi sikre at alle familier får god hjelp og støtte fra starten av.

SV tar kampen mot kortere liggetid etter fødsel. Vi mener at kompensierende tiltak som tidlig hjemmebesøk kan supplere, men ikke erstatte å være på sykehus, med mulighet til å få hjelp døgnet rundt.

Det mangler jordmødre i regionen. SV har på Stortinget fått flertall for å etablere jordmorutdanning ved UiS. Det er viktig at jordmødrene som utdannes i vår region blir værende. SV vil øke antallet jordmorstillinger i kommunen, med mål om at alle fødende skal få tidlig hjemmebesøk av jordmor. SV vil etablere gode, kommunale stipendordninger for å stimulere flere til å videreutdanne seg til å bli jordmor. Helsestasjonstjenesten er barnas viktigste rettsikkerhet det første leveåret. Ingen annen instans kjenner så godt til hvordan spedbarna i Stavanger har det og utvikler seg. Nesten alle barn i Stavanger møter jevnlig til helsestasjonen det første leveåret, og SV støtter det sentrale arbeidet for at konsultasjoner ved helsestasjonen skal bli obligatorisk.

Helsestasjonstjenesten er underbemannet, og tidspres i en slik tjeneste kan gjøre at viktige spørsmål ikke blir stilt, alvorlige tema ikke blir tatt opp og videre at skadelige oppvekstvilkår ikke blir avdekket.

Grunnet dårlig økonomi har enkelte konsultasjoner ved helsestasjonene blitt utelatt, og at individuelle konsultasjoner erstattes med gruppekonsultasjoner. Dette er bekymringsfullt og må unngås. Vi vil styrke helsestasjonstjenesten, og støtte opp om arbeidet for at helsestasjonen skal bli en enda tydeligere instans i arbeidet for å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep mot små barn.

For en del foreldre med barn med alvorlige sykdommer/funksjonsnedsettelse er det vanskelig å få den hjelpen de trenger. Tjenestetilbudet er fragmentert, og mange bruker mye tid på å «slåss mot systemet». Slik kan vi ikke ha det. Helsestasjonen er det viktigste møtestedet for foreldre til småbarn, og vil kunne sammen med andre deler av det kommunale tilbudet tilby disse foreldrene den hjelpen de trenger.

SV vil:

- **øke antallet jordmødre i kommunen** slik at alle gravide får oppfølging av jordmor, og retningslinjene for tidlig hjemmebesøk blir fulgt.
- **øke antallet helsesøstre ved helsestasjonen.**
- **arbeide for økt antall hjemmebesøk av jordmor/helsesykepleier.**
- **bedre tilbudet om amnehjelp i kommunen**, som motvekt til synkende ammerate i befolkningen.
- **SV vil arbeide for et bedre koordinert tjenestetilbud til foreldre med barn med alvorlige sykdommer/funksjonsnedsettelse** slik at disse skal slippe å måtte slåss for et nødvendig tjenestetilbud

Voksne med ulike hjelpebehov

I kommunen er det voksne med ulike hjelpebehov. Tjenestetilbudet kommunen gir spenner fra psykisk helsevern, rusomsorg og tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne. SV ønsker at de som mottar tjenester skal møte ansatte som ser den

enkeltens behov og sikrer medbestemmelse til hjelpen de får. Borgermedvirkning er et bærende prinsipp i utviklingen av disse tjenesteområdene.

Mennesker med psykisk utviklingshemming har som alle andre rett til å arbeid, fritidsaktiviteter og bolig der de selv ønsker å bo. De har rett til å velge hva de skal være med på og hvordan de skal leve sine liv. Mange opplever at de ikke får gå på de aktivitetene de ønsker fordi det ikke er personale som kan følge dem der de skal gå. SV vil arbeide for et godt tjenestetilbud der den enkelte får leve sine liv slik de selv ønsker.

SV vil:

- **sørge for at det er god samhandling mellom sykehus og det kommunale tjenestetilbudet**, slik at det er et godt mottakerapparat når pasienter blir utskrevet fra sykehuset.
- **sikre at beboernes ulike kulturbakgrunn blir ivaretatt i institusjonen.**
- **sikre at mennesker med psykisk utviklingshemming får et tilbud som er tilpasset deres behov**, for å oppnå god livskvalitet og slik at de kan få et arbeid og en fritid som gir dem en god livskvalitet.
- **etablere egne tilbud for eldre psykisk utviklingshemmende.**

Rusforebyggende arbeid

SV vil styrke innsatsen mot rusavhengighet. Forebygging av rusavhengighet dreier seg om mer enn ruspolitikk alene, og den viktigste forebyggingen gjøres hvis vi sikrer barn og unge en god oppvekst og styrker innsatsen for bedre psykisk helse.

Høy sysselsetting, et tilgjengelig boligmarked og alt som kan bedre den enkeltes livskvalitet, er faktorer som kan begrense omfanget av rusavhengighet. Vi trenger både gode behandlingsmetoder, samt skadereduserende og livreddende tiltak. Arbeid, utdanning eller annen meningsfylt aktivitet og en god bosituasjon kan i seg selv være god behandling. Mange vil likevel aldri bli helt rusfrie. Rusomsorg handler også om å bedre helsetilstanden for de mest utsatte gruppene slik at de er bedre rustet til å bli kvitt rusavhengigheten.

Alle mennesker med rusproblemer må få et raskt tilbud om avrusing eller behandling, oppfølging og rehabilitering. Samhandlingen mellom ulike tjenesteområder må styrkes slik at tilbudet blir bedre. Mennesker med rusproblemer må få en tett og individuelt tilpasset oppfølging. SV mener at tilbudet også må inneholde økt satsing på medikamentfrie tilbud, legemiddelassistert rehabilitering og tilrettelagt bolig.

Også mennesker med rusproblemer må sikres verdighet og hjelp, for eksempel gjennom ulike lavterskeltilbud, møtesteder, arbeid, aktivitetstilbud og andre skadebegrensende tiltak. Brukermedvirkning er viktig for at kvaliteten på tjenestene skal bli best mulig, og pårørende må sikres hjelp og veiledning.

SV vil:

- **sikre trygghet for helse.** Alle trenger et godt sted å bo. Stabilitet i livet kan gi tryggheten som skal til for at rusbehandling skal lykkes, og for at livet skal bli bedre. Vi vil videreføre og utvide boligprogrammet Housing First.
- **flytte rusavdelingen på Stokka sykehjem til et eget og egnet bygg.** Det er et unikt og flott tilbud til de som trenger denne type botilbud, og må bevares.
- **iverksette tiltak for å hindre spredning av rusmidler i ungdomsmiljøer.** Samarbeid mellom skole, politi og uteseksjon må styrkes.
- **ha brukersteder som fungerer.** SV er for sprøyterom. Skadereduksjon og helse skal styre tilbudet.
- **lage behandlingstilbud som er tilgjengelige.** Det er viktig at tilbud om avrusing eller behandling er tilgjengelig for folk. Også i rusomsorgen må det satses på flere brukerstyrte plasser der folk kan skrive seg selv inn.
- **sikre at kunnskap om traumesensitiv omsorg og konsekvenser av vold, overgrep og omsorgssvikt i større grad integreres i forebygging og behandling av psykiske problemer.** Dette vil også kunne bidra til å forebygge tvangsbruk i psykisk helsevern og rusomsorg.
- **ha en full gjennomgang av den legemiddelassisterte rehabiliteringen (LAR),** for å sikre at den sosialfaglige hjelpen blir sterkere, og for å gjøre programmet mer fleksibelt og åpent for de som bruker det. LAR må jobbe sterkere for å hjelpe folk til å komme seg ut av programmet.
- **ha flere langsiktige programmer for å komme ut av rus.** Det må i større grad være mulig å delta i langvarige programmer, som også følger opp så lenge det er nødvendig etter behandling. Ettervern må alltid være del av behandlingsløpet, og må inkluderes i de tilfellene private er ansvarlig.
- **styrke innsatsen med skadereduserende tiltak,** som utdeling av brukerstyr og muligheter for å få testet rusmidlene for skadelig innhold.
- **sikre nok helsearbeidere og at alle har tilstrekkelig kompetanse på rusrelaterte utfordringer.**

En eldrevennlig kommune

Presset på tjenestetilbudet til eldre vil øke i fremtiden. Den økende andelen eldre i befolkningen vil kreve mer av kommunens tjenester. Samhandlingsreformen legger også flere oppgaver til kommunen, noe som skaper utfordringer når det gjelder organisering av og kompetansen i tjenesteområdene, samt ressurstilgangen.

Eldre og mennesker med funksjonsbegrensninger skal trives i kommunen og leve aktive liv i samsvar med sine interesser. Ingen skal oppleve diskriminering på grunn av alder, kjønn, funksjonshemming, etnisk bakgrunn eller seksuell orientering. Stavanger skal ha varierte bomuligheter, tilgang til stimulerende byrom, kultur, friluftsliv og møteplasser. Den eldre befolkningens ressurser er til nytte i samfunnet gjennom egen mestring,

frivillighet og generasjonsmøter. Forskjeller i levekår skal reduseres gjennom at tjenester og omsorg til de som trenger det mest, blir styrket. Alle tjenestene skal baseres på gode relasjoner, tillit og kunnskap om funksjonsbegrensninger og alderdom.

Stavanger vil i årene framover få en økende andel eldre mennesker. De fleste er friske og aktive lenger, og mange er en viktig ressurs i samfunnet gjennom uvurderlig frivillig innsats. Å bo i et eget hjem, være selvstendig, ha sosial tilhørighet og mestre hverdagen er viktig for å ha et meningsfullt liv.

Det må utvikles en opptrappingsplan for tjenestene basert på økning i eldrebefolkningen.

Det må være et verdig tilbud for døende i kommunene. Døende og deres pårørende skal ha rett til en individuell tiltaksplan. Kommunen må etablere et palliativt team.

Botilbud

Mange boliger i Stavanger er dårlig egnet for eldre og mennesker med funksjonsbegrensninger. Isolasjon og ensomhet er utbredt blant eldre når nettverket blir redusert og det er problemer med å komme seg ut av boligen eller vanskelig å benytte kollektivtransport. Mangel på digital kompetanse kan også skape nye barrierer og gjøre hverdagen vanskelig.

SV vil:

- **sørge for at det finnes dagsenter og gode møteplasser for eldre** i alle kommunedelene.
- **legge til rette for at eldre kan å bo hjemme og opprettholde et aktivt og selvstendig liv** ved å styrke tiltak i og rundt hjemmet. SV vil fortsette det gode arbeidet med *Leve hele livet*.
- **styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner** for å skape et større mangfold av tilbud for å motvirke ensomhet og isolasjon.
- **aktivt bidra til bygging av alternative botilbud, eldrekollektiv og flergenerasjonsboliger** gjennom å legge til rette tomter, stille krav til utbyggere og bidra med prosessveiledning for private initiativ.
- **bygge nye omsorgsinstitusjoner/boliger** for beboere i ulike aldre og livssituasjoner som skaper møteplasser og fremmer kontakt mellom beboerne og med innbyggerne i nærmiljøet.
- **følge opp planen for universell utforming med konkret handling.**
- **sørge for trygge vinterveier og fortau, og tilrettelagt kollektivtransport,** samt at avstanden mellom kollektivholdeplasser ikke skal økes.
- **utvikle møteplasser, lokale eldresenter med ulike profiler og en kulturpolitikk for eldre** som fremmer integrering og tar hensyn til ulike minoritetsgruppers behov. Økt kommunal støtte til tiltak som senioruniversitet, konserter og lignende.

- **arbeide for et demensvennlig lokalsamfunn.**

Sykehjem

Når helsa svikter, skal det offentlige stille opp. Det betyr også sykehjemsplasser for de som ikke lenger kan bo hjemme. Stavanger kommune mangler nok sykehjemsplasser. Dette er årsaken til at mange står i sykehjemskø. Denne utviklingen vil vi snu. Kommunen må sikre sykehjemsplasser til de som har behov for det, og derfor vil SV starte arbeidet med å bygge nye sykehjem.

SV vil gå vekk fra aktivitetsbasert inntektssystem (ABI) og heller øke grunnbemanningen. I tillegg vil vi gå bort fra dagens bestiller/utfører-modell. Begge systemene er basert på kontroll og mistillit, fremfor tillit til faglighet.

SV vil:

- **bygge nye sykehjem**, slik at alle har mulighet til å få seg en plass når de trenger det. *Leve hele livet* er et viktig program, men skal ikke gå på bekostning av å få sykehjemsplass når det er behov for det.
- **øke grunnbemanningen og sikre nok helsepersonell på sykehjemmene**, slik at ansatte har bedre tid til hver enkelt beboer.
- **øke antall legetimer i sykehjemmene.**
- **etablere skjermede avdelinger på alle sykehjem**, og sikre at beboerne på disse får et tilbud med god kvalitet.
- **legge til rette for pleietrengende par** som ønsker det kan dele alderdommen på institusjon.
- **øke kunnskapen om og bruken av ikke-medikamentell behandling**, som sansehager, musikk og kontakt med dyr.

Hjemmebaserte tjenester

God hjemmehjelp er viktig, slik at folk kan bo hjemme så lenge de ønsker det. Da skal pleieren ha tid og tillit nok til å se borgerne i øynene, fremfor å måtte kikke på klokka. SV har fått gjennomslag for et prøveprosjekt med friere faglighet og redusert byråkrati i hjemmebaserte tjenester på Tasta og Eiganes. Vi kaller det en tillitsreform. Kommunen skal ha tillit til ansattes faglighet, og gi innbyggerne gode helsetjenester. Det får vi bedre til gjennom tillit, i stedet for målstyring og unødvendig kontroll.

SV vil:

- **øke antall timer med hjemmehjelp** pr bruker.
- **gå bort fra dagens bestiller/utførermodell.** Vi ønsker å basere tilbudet på tillit og faglighet.
- **utvide tillitsreformen SV har fått gjennomslag for i Tasta og Eiganes bydel.** Dette skal utvides til alle kommunedeler.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Brukerstyrt personlig assistanse er en ordning der mennesker som har fått innvilget praktisk bistand fra kommunen de bor i gis rett til å styre hvem som skal assistere med hva, hvor, når og hvordan. Et likestilt samfunn gir alle mennesker likeverdige muligheter. Mange med nedsatt funksjonsevne trenger praktisk bistand for å ta i bruk den friheten andre tar for gitt. Brukerstyrt personlig assistanse gir folk med nedsatt funksjonsevne mulighet til å ta kontrollen over eget liv.

SV vil:

- **sikre økt timetall med brukerstyrt personlig assistanse** slik at de som har fått innvilget dette får nytte tilbudet slik de selv beskriver sitt behov.
- **foreslå at kommunen etablerer BPA-ordning** i egen regi.

Varig tilrettelagt arbeid (VTA)

For SV er det viktig at så mange som mulig må få delta i arbeidslivet med det det innebærer av plikter, rettigheter og stolthet. Derfor går vi inn for å opprette flere nye VTA-plasser i kommunens virksomheter som Attende og Allservice.

Skjenkepolitikk

SV vil føre en skjenkepolitikk som er ansvarlig, som bidrar til et sentrum med liv, gode opplevelser og økt trygghet. Byen skal også ved kvelds- og nattetid være et trygt og trivelig sted for alle. SV vil basere sin skjenkepolitikk på politiets faglige vurderinger knyttet til bl. a. skjenketid. Vi ønsker å ha god dialog med byens utelivsaktører, og vil bidra til forutsigbare vilkår for både disse og kommunens innbyggere.

SV vil:

- **begrense omfanget av skjenking** gjennom en restriktiv skjenkepolitikk, spesielt med tanke på brennevinservering.
- **at Stavanger kommune stiller krav til at alle nye skjenkesteder er universelt utformet** før det innvilges skjenkebevilling.
- **styrke skjenkekontrollen**, for å sikre en god arbeidshverdag for ansatte på serveringssteder, unngå overskjenking og fremme et trygt og godt uteliv.
- **ha kraftige reaksjoner på brudd på skjenkereglene** og butikksalg av alkohol til ungdom under 18 år.
- **tilby unge flere rusfrie arenaer**. Gjennom å bidra til at det opprettes rusfrie, uformelle møtesteder for ungdom i sentrum kan vi tilby unge arenaer uten alkohol.
- **støtte rusfrie arrangementer**.
- **sikre alkoholfrie arenaer for alle**, ved å gå imot at det gis skjenkebevilling ved kinoen, idrettsarenaer og andre arrangement der en stor del av publikum er familier eller ungdom under 18 år.

ET STAVANGER FOR ALLE

- **fremme bevissthet knytta til alkoholbruk**, ved at Stavanger kommune skal bli en av-og-til-kommune på egne arrangement.
- **si nei til strippeklubber** og lignende. SV vil gå i mot at det gis skjenkebevilling til utesteder med stripping som en del av sitt driftskonsept eller underholdningstilbud.

Samfunnsutvikling

Nye Stavanger – en liten storby, en stor småby, mange landfaste og ikke-landfaste øyer

Byen er til for menneskene. Byen er en praktisk løsning, ikke et problem. Tettsteder er en annen løsning og ikke-landfaste øyer med få innbyggere er en tredje løsning for å leve et godt liv.

Fordelen med å bo i by er åpenbare: På et relativt lite område finnes det et tilbud for nærmest ethvert behov. Det er lett å møte andre mennesker, og samhandlingen mellom mennesker fører til nye ideer og positiv utvikling.

Fordelene med å bo på landet er like åpenbare: Man våkner ikke til lukten av eksos og lyden av biler, men til frisk luft og lyden av fuglesang. Det er lett å oppsøke naturen. Det er færre mennesker, men likevel lett å møte andre – er vi få er det mer naturlig at vi søker felleskap med hverandre.

Gode offentlige tjenester, god samferdsel og infrastruktur, muligheter for arbeid og inntekt i alle deler av Stavanger kommune er forutsetninger for nye ideer og positiv utvikling.

Fra utbygger til innbygger

Bolig, arbeid, skole, transport, natur og kultur danner en ramme rundt dagliglivet og påvirker hvordan vi har det. Kommunen skal ha en helhetlig og langsiktig planlegging med stor vekt på miljøvennlige løsninger. Det er innbyggernes behov og ikke enkeltpersoners profitt som skal styre hvordan vi utvikler kommunen vår. Det skal være godt å bo og arbeide i hele Stavanger. Kommunen skal være tilrettelagt slik at alle, uavhengig av funksjonsevne og bosted, skal kunne ta del i alle sider av livet og nyte godt av offentlige tjenester.

SV vil vurdere reguleringsplaner og samfunnsutviklingssaker etter følgende prinsipper: Vi vil tilstrebe fortetting der dette er naturlig og med nærhet til kollektivtilbudet, vi vil redusere antallet parkeringsplasser i sentrale byområder, og jordvern vil være et prinsipp som står sterkt. Trehus skal vernes fra riving.

Nytorget

SV vil at øvre del av Nytorget omlegges til park med grøntområder, med lekeapparater og sitteplasser. Dagens parkeringsplasser fjernes og det anlegges utescene foran Metropolis. Sykkelparkeringen på Nytorget rustes opp med ambisjon om å bli en gratis, trygg og god hovedparkering for sykkel i sentrum. Gata fra St. Petri-kirken, Nytorget og

Pedersgata fram til Langgata stenges for trafikk. Det tilrettelegges for uteservering og aktivitetssone i dette området, hvor også bruktmarkedet kan være lørdager i sommerhalvåret. SV vil at jugendmuren bevares. Trehus skal bevares, oppgraderes og brukes.

SV vil:

- **rive parkeringshuset på Jorenholmen og lage et bydelshus for sentrum** med en park på taket. SV ønsker en aktiv førsteetasje med publikumsrettede funksjoner. Vi ønsker også gjestehavn i dette området.
- **sikre tomte for biloppstillingsplassen til Tau-ferja i offentlig eie**, støtte plassering av nytt domstolsbygg på denne tomten, men også bruke tomten til andre viktige offentlige formål.
- **gå mot utbygging av et nytt kontorbygg på Nytorget**, som vil fordrive Metropolis og endre planene for park, friområde og utescene på Nytorget.
- **fortsette å kjempe mot brannstasjon i Lervig**. SV tar nabolaget og Storhaug på alvor, og vil arbeide for en park til glede for området.
- **at områdeplaner og reguleringsplaner må ha reell beboermedvirkning** gjennom plansmier og innbyggerforslag.
- **sikre plasser for barns lek.**
- **sikre framkommelighet for funksjonshemmede.**
- **at det må settes opp flere sittebenker, som hvile- og møteplasser**. SV vil ta vare på kommunens parker og grøntområder.
- **oppretholde kolonihager, parselhager og skolehager.**
- **at Stavanger skal kunne takle store nedbørsmengder** uten omfattende materielle skader eller forurensing. Avløpssystemet må tilpasses, bekker gjenåpnes for å naturlig lede vann og nye vannspeil etableres.

Trehusbyen

Trehusbyen er en viktig del av vår historie og identitet. Med sine unike hus og områder er trehusbyen både av lokal, nasjonal og internasjonal betydning. Forvaltningen av dette medfører et betydelig ansvar for Stavanger kommune, da inngrep i trehusbyen gjør at viktige kulturhistoriske verdier er tapt for all framtid.

SV vil:

- **bevare og videreutvikle trehusbyen**, blant annet ved å etablere en tilskuddsordning for eiere som vil tilbakeføre husene til opprinnelig tilstand.
- **sørge for at prinsippene i Retningslinjer for trehusbyen følges**, og motarbeide at aktører med profittmotiv kan omgå disse.
- **at kommunen skal drive forsvarlig vedlikehold av egne trehus.**
- **økt brannsikkerhet i trehusbyen**, og særlig Gamle Stavanger, gjennom bruk av moderne brannslukkingsanlegg.

Øyriket

For å legge til rette for at det er mulig å leve godt i hele kommunen vil SV kjempe for gode tjenester nær folk. Kommunikasjon, næringsliv og kultur i alle deler av kommunen er viktig. SV vil arbeide for at folk i ulike deler av kommunen både får være stolte av sin lokale identitet, samtidig som vi vil utvikle en felles Stavanger-identitet, preget av raushet, inkludering og solidaritet.

SV vil:

- **at alle innbyggerne får gode offentlige tjenester i kommunen.** De skal sikres grunnleggende velferd som primærhelsetjeneste, barnehage og skole nær der de bor.
- **støtte opp under og legge til rette for landbruk og andre næringsveier** som holder liv i bosetting på øyene og som tar vare på natur- og kulturlandskap.

En rettferdig boligpolitikk

Alle mennesker har rett til et trygt og godt sted å bo. SV vil fremme en boligpolitikk som gjør denne retten reell. Folk skal ha tak over hodet uten gjeld opp til taket. SV jobber for en rettferdig boligpolitikk som motvirker fattigdom, slik at også de som har lav inntekt og/eller mangler egenkapital skal ha mulighet til å kjøpe eller leie boliger til levelige priser.

SV vil øke boligbyggingen i kommunen, samtidig som vi verner matjord og grønne lunger. Bolig er et politisk ansvar. Det offentlige skal engasjere seg for å bygge mer, bygge med sosial profil, og planlegge bolig- og samfunnsutvikling i et langsiktig perspektiv.

For å motvirke stadig økende boligpriser, må det tas i bruk virkemidler som øker nybyggingen, og demper prisene. SV vil bruke tomtepolitikken til å gjøre boligene billigere. SV vil at kommunen skal tilby rimelige utleieboliger til vanlige folk. Det skal skje ved at kommunen stiller tomter til disposisjon for interesserte aktører, så sant de godtar å bygge og drive utleieboligene til selvkost. Disse boligene skal være tilgjengelige for alle.

Samtidig som vi vil bygge flere boliger, vil vi verne matjord. Dette er to hensyn som det er avgjørende å balansere på en god måte. Vi har ingen matjord å miste, derfor trenger vi grundig arealplanlegging slik at denne typen interessekonflikter unngås. SV vil bygge boliger som samsvarer med folks behov, og som vanlige folk har råd til å kjøpe. Vi vil ha boliger som passer for barnefamilier, også i de sentrumsnære områdene.

Vi vil iverksette et boligbyggeprogram som er basert på kunnskap og fakta fra spørreundersøkelser og behovsvurderinger. Boligpolitikken må løftes vekk fra boligspekulantene og tilbake til kommunen under folkevalgt kontroll.

SVs boligpolitikk består blant annet i å skape et ikke-kommersielt boligtilbud som alternativ til det kommersielle boligmarkedet. Bolig til overkommelige priser er et viktig verktøy i kampen mot forskjells-Stavanger. Den sterke veksten i boligpriser gjør det vanskelig å sikre at folk med normale inntekter får råd til å bo. Befolkningsveksten i årene framover gjør en radikal endring av boligpolitikken nødvendig.

Gjennom mange tiår med feilslått boligpolitikk, er boligprisene så høye at mange ikke kan bosette seg i kommunen. Dette støter fra seg mange arbeidstakere, noe som rammer samfunnet og Stavanger kommune som arbeidsgiver.

Boligmarkedet trenger et mangfoldig utvalg av boliger:

- allmennboliger
- leie-til-eie-boliger
- kollektive boformer

SV vil:

- **kraftig styrke byggingen av ikke-kommersielle boliger.**
- **bygge utleieboliger** som et alternativ for dem som ikke vil eller kan kjøpe seg bolig.
- **øke antallet kommunale boliger gjennom nybygg og oppkjøp**, og spre disse over hele kommunen.
- **arbeide for at det etableres insentiv- og støtteordninger** som gjør det mulig å skaffe gode boliger for mennesker med lav inntekt.
- **endre kommunens boligpolitikk** slik at vanskeligstilte lettere kan få bolig.
- **ikke tillate bygging av flere småleiligheter i bydeler med for mange slike**, særlig i Storhaug bydel.
- **forby oppdeling av familieboliger** (seksjonering) i sentrumsnære bydeler.
- **sørge for gode møteplasser** i alle kommunedelene.
- **bidra til billigere utbygging av studentboliger** gjennom å gi gratis tomter til Studentsamskipnaden i Stavanger. Det vil også være aktuelt å forskuttere studentboliger, om det ikke tildeles tilskudd til hele boligprosjekt.
- **at kommunen bygger boliger for utleie.** Formålet er at flere skal kunne leie sikkert, over en lengre tid og til regulerte priser. Dette vil gjøre at leie kan være mer forutsigbart enn i dag.
- **at det prioriteres nødvendige tiltak for å sikre at eldre og mennesker med funksjonsnedsettelse kan fortsette å bo hjemme.** Dette innebærer blant annet økonomisk støtte for nødvendig installasjon av heis. For dem som ikke kan bo hjemme, må det utvikles tilbud i omsorgsboliger.

En god kommune for barnefamilier

En kommune der barn, unge og foreldrene deres trives er et godt sted å bo. SV vil at Stavanger fortsatt skal være en kommune hvor det er godt å vokse opp. Statistikken viser at mange barnefamilier har flyttet ut av Stavanger de siste årene, gjerne til nabokommunene.

SV vil endre kommunens boligpolitikk slik at barnefamiliene finner oppvekstmiljøer med de riktige kvalitetene og egenskapene, også i sentrumsnære områder. Stavanger må tilby boliger som er store nok, slik at det ikke blir nødvendig å flytte dersom man får barn. Uteareal må være direkte tilknyttet boligene, ha tilstrekkelig størrelse og være skjermet mot vind, trafikk, støy og ha gode solforhold. Egnede områder for lek og rekreasjon må finnes i nærheten av boligene. Det må være barnehage tilbud i nær avstand til boligen, og skole i trafiksikker gangavstand eller at det tilbys skoleskyss.

Klima og miljø

Innen 2030 skal Stavangers direkte utslipp av klimagasser være kuttet til et minimum. Stavangerlufta skal være ren. Naturmangfoldet i og rundt kommunen vår skal sikres. Vårt bidrag til avfallsproblemer skal være sterkt redusert.

Klimarettferdighet betyr at land som Norge må lede an i å bygge nullutslippssamfunnet. Stavanger skal være i front, også internasjonalt. SV mener dessuten at grønne løsninger kan bidra til en triveligere kommune med en bedre hverdag for folk.

Forbruket vårt av fossil energi truer økosystemer og matsikkerhet. Menneskelige inngrep og forsøpling av naturen truer mangfoldet av planter og dyr, og dermed selve livsgrunnlaget vårt.

Der Stavanger lenge har håndtert befolkningsvekst knyttet til oljeindustrien, vil kommunesammenslåingen skape nye muligheter. Det er viktig for SV at utviklingen av den nye kommunen skjer gjennom bærekraftige løsninger. Store avstander bør løses med kollektivtransport. Det er viktig for å sikre god framkommelighet og mindre utslipp og forurensning.

SV vil gjøre Stavanger til en nullutslippskommune innen 2030

Stavanger bør være verdensledende i å endre forbruk og kutte utslipp av klimagasser på en måte som samtidig skaper en triveligere kommune å bo i. Dette innebærer at trafikk, utbygginger og aktiviteter må bli fossilfri og bruke minst mulig energi og naturressurser. Materialer må resirkuleres og gjenbrukes, og energi produseres, gjenbrukes og fordeles smart. Teknologisk utvikling kan bidra til at Stavanger blir en klimavennlig kommune.

SV vil:

- **at Stavanger skal redusere klimagassutslippene med 95 prosent innen 2030** sammenlignet med 2015-nivå.
- **innføre klimabudsjett som styringsverktøy for utslippsmålene.** Det må omfatte både kommunens egen virksomhet, staten og private.
- **at kommunens bygningsmasse skal sikte mot plusshus-standard** når de rehabiliteres og alle byggeprosjekter skal være tilpasset tanken om sirkulær økonomi. Både energibruk og utslipp i bygging, materialbruk, installasjoner, drift gjennom vedlikehold, transport og energibruk, samt riving og avfall skal være med i regnskapet.
- **stimulere til fornybar energiproduksjon lokalt.** Det framtidige energibehovet må sikres gjennom energisparing og utbygging av fornybar energi.
- **sette krav om grønne tak og fasader.** Grønne områder og vegetasjon bidrar til bedre luft og fordrøyer avrenning av overvann.
- **pålegge bruk av landstrøm** for alle større skip i Stavanger havn.

- **innføre cruiseavgift**, som skal brukes til å gjøre lokale miljøtiltak.

Ren luft

Ingen skal måtte dø eller bli alvorlig syk som følge av luftforurensing i byen vår. Vi lærer stadig mer om de dramatiske helsekonsekvensene av luftforurensing. Luftforurensingen rammer særlig personer med luftveis- og hjerte/karsykdommer. Barn, eldre og gravide er også særlig sårbare.

SV vil:

- **redusere NOx-utslippene med minst 60 prosent innen 2022**, fra 2013-nivået, og holde nivåene av svevestøv godt under helsemyndighetenes anbefalinger.
- **redusere bruken av piggdekk** ved å gå i dialog med staten om økt piggdekkgebyr.
- **gi informasjon til offentligheten om luftforurensing** i ulike deler av kommunen. Det må installeres flere målepunkter for luftforurensing.
- **ta i bruk akutte tiltak for å hindre farlig luft på enkeltdager** når det er nødvendig for liv og helse, men rette hovedtyngden på det langsiktige arbeidet for varig ren luft.
- **styrke renholdet av gater** for å redusere antall dager med høy forurensing av svevestøv.
- **innføre gratis enkeltbillett på kollektivtrafikk** på dager hvor det er innført dieselforbud eller beredskapstakster.

En grønn og miljøvennlig kommune

SV vil prioritere natur- og friområder. Å nyte og bruke Stavangers flotte natur skal være enkelt for alle. Nærheten til sjøen er en kvalitet i hele Stavanger. Vi vil gjøre strandsonen mer tilgjengelig for kommunens innbyggere og besøkende.

Turveitraseen langs Byfjorden er vist i kommuneplanen siden 2011. Det er en suksess med tur- og sykkelveien langs østre kystlinje fra Stavanger sentrum til Sandnes langs Gandsfjorden, og langs vestre kystlinje fra Hafrsfjord til Randaberg. SV vil nå utvide friområdeprosjektet mot Tasta.

SV ønsker å bygge lokk over motorveien frem til Auglendstunellen, med nye boliger som kan være med å finansiere deler av utbyggingen. Ullandhaug skole og Barnas hus barnehage må flyttes inntil det foreligger målinger av luftkvalitet som viser at det er forsvarlig for barna å oppholde seg i området.

SV vil:

- **sørge for fri ferdsel i strandsonen**, slik at alle kan få glede av sjø og vann.

- **utvikle friareal på øyene, sørge for flere parker og friområder i kommunedelene**, for at alle skal ha nærhet til gode arealer for rekreasjon og uteopphold.
- **etablere sykkel- og gangforbindelse langs sjøen fra Hillevåg til Byterminalen og Stavanger stasjon**, for å fullføre friområdeprosjektet og god fremkommelighet helt inn til sentrum.
- **bygge turvei langs Byfjorden fra Konserthuset til Dusavik**, som neste trinn i friområdeprosjektet.
- **bygge lokk over motorveien fra Schancheholen til Haugåsveien**, både for å redusere støy og luftforurensing, skape nytt areal som kan frigjøre plass til bolig og grøntarealer.
- **gå mot omregulering av friområder til andre arealformål**. I en tettbygd by er det viktig å beholde de grøntarealene vi har og sikre nye.
- **satse på fornybare og fossilfrie energikilder** til oppvarming, av boliger, næringsbygg, drivhus etc.
- **stille strenge miljø- og kvalitetskrav**, inkludert universell utforming, til all utbygging og renovering.
- **at de fartøy som kommunen eier eller leier er utslippsfrie**.
- **styrke ordningen for bildeling** ved at kommunen er medlem i bildelingsordninger.
- **fortsette arbeidet med å redusere avfallsmengden**, styrke kildesortering og ressursgjenvinning.
- **arbeide for at Stavanger blir en plastfri kommune**.
- **støtte ordninger for å dele og leie i steden for å eie**, slik at vi kan utnytte samfunnets ressurser bedre og dele på redskaper og utstyr som er sjelden i bruk.
- **styrke renholdet i det offentlige rom**, og sette ut flere offentlige søppeldunker.
- **styrke strandrydding**, som et viktig bidrag til et renere hav.
- **fjerne reklamefinansierte tavler fra det offentlige rom**, som bidrar til økt forbruk, kjøpepress, kroppspress og visuell forsøpling av gatebildet.

Dyrevelferd i Stavanger

Et Stavanger for alle betyr også et Stavanger for dyrene. SV vil at Stavanger skal bli en foregangskommune for dyrevelferd. Derfor støtter SV arbeidet med å utarbeide en dyrevelferdsplan for Stavanger kommune.

SV vil:

- støtte tiltaks- og holdningskampanjer for dyrevelferd.
- gi økonomisk støtte til frivillige organisasjoner som hjelper samfunnet med å ta seg av hjemløse dyr.
- jobbe for et nasjonalt påbud for ID-merking og kastrering av katt og kaniner.
- støtte en permanent og forbedret ordning med dyrepolitii Rogaland.
- jobbe for forbud mot pelsdyroppdrett og salg av produkter fra dette.

- jobbe for at produksjonsdyr på gårdsbruk i Stavanger kommune har dyrevelferdsmessig forsvarlige levevilkår.

jobbe for mindre bruk av kjøtt i offentlig matservering og at det blir gjort vurdering av dyrevelferd ved innkjøp av råvarer som kjøtt, egg og melkeprodukter.

Flere fotgjengere, syklister og kollektivreisende

SV vil arbeide for en kommune som er en offensiv pådriver for miljøet. De farlige klimaendringene truer vårt og verdens livsgrunnlag. Skal vi lykkes i å snu den urovekkende utviklingen, må hver enkelt kommune gjøre sitt. SV støtter tiltak som kan redusere klimagassutslipp og annen forurensning, og vil prioritere virksomhet som tar vare på miljøet. Miljø og rettferdig handel skal være et viktig kriterium i alle offentlige innkjøp.

SV vil at flere går, sykler eller reiser kollektivt til daglige gjøremål. Stavanger by er velegnet for sykling året rundt. En by med lavt behov for transport med bil trenger mindre plass til vei. Det blir dermed mer plass til grønne rekreasjonsområder, gode møteplasser og flere boliger, arbeidsplasser og kulturtilbud på det samme området.

Sykling i Stavanger skal være tilgjengelig, trygt og et naturlig valg for alle. Det er miljøvennlig og helsefremmende. Selv om stadig flere sykler, er det fortsatt for dårlig tilrettelagt mange steder og mange velger derfor bort sykkelen

For å kutte CO2-utslipp fra transport er det viktig at bilbruken reduseres kraftig. Ryfast er et eksempel på hvordan vi ikke skal bruke offentlige midler i framtida. En av konsekvensene er økt gjennomgangstrafikk via Hundvågtunellen og Ryfast-tunnelen, og mye nyskapt trafikk videre sørover gjennom flere bydeler på E 39. Det skaper mer utslipp og dårligere luftkvalitet.

For SV er løsningen å skape et bedre transportalternativ enn privatbilen. Dette vil bestå av gode og trygge gangveier og snarveier, egne separate sykkeltraseer og et godt utbygd og rimelig kollektivtilbud. Drift og vedlikehold av gangveier, sykkelveier og kollektivtilbudet må økes kraftig.

Et mål er å utvide hjem-jobb-hjem-ordningen til alle og etter hvert gjøre kollektivtransporten gratis i kommunen. Stavanger SV foreslo allerede i 1993 å bygge bybane, og har arbeidet for å få denne på plass siden.

Bussveien må kunne bygges om til bybane. Kommunene i byområdet på Nord-Jæren må samarbeide om transportløsningene. Jernbane og bybane må være stammen i kollektivtilbudet, sammen med et stort antall busser med hyppige avganger. Der innfartsveiene har to felt, skal det ene feltet være forbeholdt kollektivtrafikken.

SV vil arbeide for å realisere et kollektivsystem som binder hele regionen sammen. Vi trenger langt større kollektivdekning og et kollektivsystem som tåler en stor region med lange avstander og mange innbyggere. En t-bane kan være del av løsningen.

SV ønsker å videreføre elbilfordelene, som har sørget for at elbiler utgjør en stadig større del av nybilsalget i Norge.

Det er viktig å redusere utslipp ved å gjøre det lettere å velge kollektiv, sykkel og gange. Bompenger er en finansieringsmetode for vei som forutsetter biltrafikk og rammer hardest de som har minst. Derfor vil SV stemme mot bompengefinansiering. Samtidig vil vi arbeide for å benytte mer målrettede tiltak som vil være mer rettferdig. Veipricing vil ta høyde for hvilken bil som benyttes, hvor og hvor langt man kjører, og kan differensieres for tidspunkt. Også rushtidsavgift er aktuelt, men da med et bedre kollektivtilbud som en viktig forutsetning.

SV vil:

- **prioritere gående, syklende og kollektivreisende** med egne separate traseer.
- **bedre trafikksikkerheten for gående og syklende**, med egne veier for disse.
- **etablere nødrom i Rennfast- og Finnfast-tunellene**, for å gi økt sikkerhet for de som kjører gjennom tunellene.
- **utvide bysykkelordningen**, etablere flere stasjoner, flere sykler og reduserte priser og jobbe for stativuavhengig ordning.
- **etablere flere sykkelparkeringsplasser i sentrum**, også i parkeringsanlegget under Domkirkeklassen.
- **prioritere bygging av bybane- og t-banesystem**, som tiltak for å gi folk et godt alternativ til privatbilen.
- **sikre framtidige traseer for kollektivtransport** og holdeplasser i reguleringsplaner.
- **bedre kollektivtilbudet** ved å knytte sykehuset, universitetsområdet, Forus og Sola flyplass bedre sammen med resten av byområdet.
- **innføre gratis park & ride-løsninger** med parkeringsplasser for sykler og biler på stasjonene langs Jærbanen og ved stoppestedene til bussveien og etter hvert bybanen.
- **øke framkommeligheten for bussene** med trafikkregulering og egne kollektivfelt.
- **innføre rabatterte kollektivkort** tilsvarende ungdomskortet som gjelder på alle transportmidler.
- **utvide belønningsordninger for miljøvennlige arbeidsreiser** til fots, på sykkel og med kollektivtransport (inkludert hjem-jobb-hjem-ordningen).
- **styrke båt- og fergetilbudet til øyene**, om nødvendig med kommunalt tilskudd. SV støtter planene om sammenbinding av øyene Fogn – Bokn – Byre og Halsnøy. SV vil ikke støtte planene om Øyfast utover dette prosjektet.

ET STAVANGER FOR ALLE

- **foreslå belønningsordninger for miljøvennlige arbeidsreiser** til fots, på sykkel og med kollektivtransport.
- **bevare det gode bomiljøet på Vassøy**, styrke ferje- og båttilbudet og gå mot å anlegge bro til Vassøy.
- **flytte cruisebåtene ut av Vågen** og stille krav om landstrøm og lavutslippsfartøyer. Etter 2026 skal alle cruiseskip som kommer til Stavanger ha null utslipp.
- **styrke handel i Stavanger sentrum** ved å avgiftsbelegge parkeringsplassene ved kjøpesenter utenfor sentrum.
- **at Stavanger skal være en pådriver for økt satsing på jernbane**, styrke Sørlandsbanen og arbeide for lyntog over Haukeli.
- **styrke togtilbudet i regionen**, arbeide for forlengelse av dobbeltsporet til Egersund og støtte gjenåpning av Ålgårdbanen som del av Jærbanen fremfor å prioritere fire-felts E39 mellom Sandnes og Kristiansand.
- **arbeide for å gjenåpne Forus stasjon.**
- **utvide sykkelnettet videre**, særlig ved å bruke areal som i dag brukes til gateparkering.
- **oppgradere sykkelveiene** for å gjøre dem tryggere og mer effektive, med mer fysisk adskilling.
- **tilrettelegge bedre for el-sykler**, blant annet for flere trygge parkeringsløsninger og lading.
- **ha sikker sykkelparkering på arbeidsplasser, handlesteder og studiesteder.** Kommunen skal sette av areal til tyveri- og hærverksikker sykkelparkering, bruke parkeringsnormene til å stille krav til sykkeltilrettelegging i nybygg samt ha aktiv dialog med andre aktører om sykkelparkering.
- **innføre tilskuddsordning for lastesykkel.**
- **igangsette kraftig opptrapping av utbygging av offentlig tilgjengelige ladepunkter.** Vi vil vurdere en moderat betaling for å få økt sirkulasjon og økt tilgjengelighet.
- **innføre en kommunal støtteordning for lading til borettslag, sameier og garasjesameier.**
- **tilrettelegge for lading ved innfartsparkeringer/pendlerparkeringer-**
- **stille krav i reguleringsplaner om at nybygg og bygg som er under renovering skal være ladeklare bygg.**
- **stemme mot bompenger.** Samtidig vil vi arbeide for en veiprisingsmodell, og rushtidsavgift er aktuelt når kollektivtilbudet er kraftig forbedret.

Landbrukskommunen Stavanger

Været de siste årene gir grunn til uro. Klimaet er i ulage. Derfor må vi arbeide for økt forsyningsikkerhet globalt, nasjonalt og lokalt. Stavanger er, takket være Finnøy og Rennesøy, en stor landbrukskommune, og arealene på øyene blir Stavangers spiskammer. Betydningen av landbruksareal i et forsyningsperspektiv kan ikke

overdrives, og SV vil arbeide for at en betydelig større del av landbruksproduktene som tilbys skal være produsert lokalt.

Klimagassutslippene i Stavanger er for store. Dette skyldes i hovedsak at oppvarmingen av drivhus på Rennesøy og Finnøy skjer med gass. Myrer og våtmarker er viktige å bevare, da disse binder og lagrer CO₂. SV vil ta vare på og bruke beiteressursene, for å redusere importen av kraftfor.

SV vil:

- **at drivhus skal varmes opp med bruk av utslippsfri energi**, og fase ut fossilt brennstoff som energikilde.
- **torv som vekstmedium må erstattes av andre og mer klimavennlige alternativer.**
- **at egne beiteressurser må brukes bedre enn i dag.**
- **at lokalt jordbruk må ikke fører til uønskede klima- og naturkonsekvenser andre steder i verden.**

Arbeidsliv

Stavanger kommune – en arbeidsgiver som har tillit til sine ansatte

Den beste velferden skapes av trygge og kompetente ansatte. SV går til valg på et løfte om en god arbeidsgiverpolitikk i Stavanger kommune. Kommunen skal være en attraktiv arbeidsgiver som sikrer gode velferdstjenester. Ansatte i Stavanger kommune skal ha gode lønns- og arbeidsvilkår.

Vi ønsker en velferd uten profitt, slik at innbyggernes skattepenger ikke går til overskudd for rike eiere, men til god velferd for innbyggere. SV ønsker en politikk hvor Stavanger kommune utfører kommunens tjenester i egen regi eller ved bruk av ideelle aktører. Slik unngår vi at stadig mer av ressursbruken går til anbudsarbeid og kontrolloppgaver.

SV vil:

- **ha hele og faste stillinger.** Det er viktig for et bedre velferdstilbud, men også for den enkelte som får mer trygghet gjennom et seriøst ansettelsesforhold.
- **redusere bruken av midlertidige stillinger** og vikarer til et minimum gjennom økt grunnbemanning i kommunale enheter.
- **samarbeide med fagbevegelsen** om tiltak for å øke kompetansen og bidra til etter- og videreutdanning av kommunalt ansatte.
- **arbeide for flere læreplasser** i Stavanger kommune. Det er viktig at kommunen bidrar til at yrkesfagelever får fullført sin utdanning. Alt for mange mangler læreplass.
- **at kommunale tjenester skal tilbys av offentlige eller ideelle aktører.** arbeide for å rekommunalisere offentlige tjenester som allerede er konkurranseutsatt og/eller privatisert. SV ønsker ikke kommersielle aktører inn i velferden. Vi vil arbeide mot konkurranseutsetting, anbud, utskilling og privatisering av offentlige tjenester.
- **forsøke sekstimers arbeidsdag** med full lønnskompensasjon. Det er testet ut noen steder i Norge allerede, med gode resultater. Målet er at ansatte skal kunne stå lenger i jobb, unngå slitasjeskader og sikre den enkelte ansatte mer frihet og fritid.
- **redusere konsulentbruken** ved at kommunen bruker egne ansatte i større grad når kommunens tjenestetilbud skal evalueres og utvikles. Det finnes mye kompetanse i egen organisasjon.
- **arbeide for å sikre ansattes yringsfrihet** og styrke varslernes stilling, blant annet gjennom et godt samarbeid mellom fagbevegelsen og kommunens administrasjon og politikere.
- **opprette et eget varslerombud**, gjerne i samarbeid med andre kommuner eller offentlige institusjoner.

- **ha gode pensjoner.** SV vil opprettholde ytelsespensjon for alle kommunalt ansatte.
- **at kommunen som arbeidsgiver praktiserer de reglene som gjaldt i arbeidsmiljøloven før endringene i 2015** om midlertidige ansettelse og ansettelsesvern.
- **sikre arbeidsplasser for folk med varig nedsatt arbeidsevne** i kommunale virksomheter.
- **stille større krav om at kommunen ansetter flere personer med nedsatt funksjonsevne** i ordinære stillinger i kommunen.
- **at Stavanger kommune har forpliktende likelønnsplaner** i alle virksomheter.
- **at Stavanger kommune i kommende tariffoppgjør prioriterer likelønn** i kommunens virksomheter, blant annet gjennom å vurdere likelønnsplaner.

Tid, tillit og frihet

Mange ansatte opplever en hverdag som i større grad preges av målstyring og resultatmål. Dette må vi få en slutt på. SVs mål er veldig enkelt: pleierne i eldreomsorgen skal ha tid til å se den som får pleie i øynene, fremfor å måtte se på klokka. Lærerne skal ha tillit til å undervise på den måten de mener gir best læring, fremfor å fylle ut skjemaer pålagt av politikerne. Offentlig ansatte skal gis mer tillit og frihet, for å redusere byråkrati og øke det selvstendige initiativet og ansvaret.

Hvis SV får din støtte vil vi bruke de neste fire årene på å gi ansatte tilliten tilbake. Fordi de fortjener det.

SV vil:

- **gjennomføre en tillitsreform.** Når ansatte gis frihet og deres faglighet får tillit, kan vi få bedre tjenester for innbyggerne. Det gir mindre byråkrati og mer velferd.
- **sikre kvalifisert arbeidskraft.** Ansatte skal sikres gode lønns- og pensjonsvilkår, skjermes for privatisering og gis gode muligheter for etter- og videreutdanning.
- **arbeide for økt bemanning, hele og faste stillinger.** Det skal være nok folk på jobb for å ivareta både barn og pleietrengende. SV vil ikke benytte bemanningsbyråer for å dekke opp for sykdom og permisjoner. Vi vil i stedet ha økt bemanning og fast ansatte vikarer i stedet for innleie. Dersom innleie benyttes skal det sikres at innleide tilbys lønns- og arbeidsforhold i samsvar med norsk lov- og avtaleverk, og SV vil i den forbindelse også styrke kommunens kontraktsoppfølging.

Arbeid i helsesektoren

SV vil arbeide for at de som yter sosial og helsetjenester i kommunen skal gis tillit til at de kjenner situasjonen brukeren er i og gir det tilbudet det er behov for. Det er et økende behov for kompetanseheving i flere områder. SV vil arbeide for at personale som ønsker det skal få mulighet til kompetanseheving. På enkelte områder i tjenestetilbudet benyttes det for mye ufaglært arbeidskraft. SV vil arbeide for at det skal være faglært arbeidskraft, der dette ikke er mulig skal den ufaglærte få nødvendig opplæring om sitt arbeidsområde.

SV ønsker også å arbeide for å beholde kompetanse kommunen har i dag. Gode lønns- og arbeidsforhold, og mulighet for faglig utvikling er en nøkkel i dette arbeidet.

SV vil:

- **arbeide for økt kompetanse på alle nivå i det kommunale tjenestetilbudet.**
- **tilrettelegge for at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg faglig.**
- **sikre gode lønns og arbeidsvilkår for ansatte**, som også vil komme tjenestemottageren til gode.

Stavanger kommune – en oppdragsgiver som tar ansvar

Når Stavanger kommune gir kontrakter til private oppdragstakere innenfor f. eks. byggebransjen, vil SV arbeide for at kommunen fører nøye kontroll med at de private oppdragstakerne tilbyr sine ansatte lønns- og arbeidsforhold som er i tråd med norsk lov- og avtaleverk. Kommunen skal arbeide aktivt mot alle former for sosial dumping. SV vil sørge for at Stavanger har det strengeste og mest seriøse innkjøpsreglementet, og at dette oppdateres jevnlig.

SV vil:

- **stille krav om gode lønns- og arbeidsforhold** i anbudsdocumentene. Vi skal gjennom dette fremme de seriøse aktørene, og bekjempe useriøse aktører som setter ansattes helse og sikkerhet i fare.
- **styrke kommunens kontraktsoppfølging.** Vi vil sette av mer ressurser i kommunen til å følge opp oppdragstakere i alle ledd i kontraktskjeden. Det krever tid og kompetanse å følge opp kontrakter på en seriøs måte, som viser at kommunen tar kampen mot svart arbeid, arbeidslivskriminalitet og useriøsitet.
- **samarbeide nært med fagbevegelsen** for å avdekke brudd på norsk lov- og avtaleverk, samt anbuds-betingelsene.

En ny næringspolitikk

Vi må skape for å dele, men vi må også dele for å skape. Velferdsstaten er en viktig grunn til at det går godt med norsk næringsliv. Den sørger for at vi har arbeidskraft med kompetanse, at flere kan delta i yrkeslivet og at vi har et sikkerhetsnett som gjør at folk tør å satse. SV vil bidra til at flere tør å starte bedrifter gjennom de gode sosiale ordningene vi allerede har – og som vi kan forsterke.

Gjennom ny teknologi kan vi gjøre mye på en smartere og mer effektiv måte. Stavanger er en smartkommune, og skal gjøre teknologi, talldata og informasjon mer tilgjengelig for innbyggerne. Det skal være enkelt å kontakte kommunen og man skal raskt få svar og oppfølging på det man måtte lure på. SV er positive til «smartby-prosjektet», og vil særlig prioritere at det skal bidra til å redusere klimagassutslippene og det økologiske avtrykket. Vi skal bruke ny teknologi til innbyggernes beste. Det kan eksempelvis være sensorer for å sjekke gatesluk slik at disse ikke blir tette, gjøre det enklere for eldre å bo hjemme lenger ved bruk av medisindispenser og at syke elever skal kunne følge undervisning gjennom en skolerobot. Smartby-prosjektet skal gjøre det bedre å være innbygger i Stavanger.

For SV er målet med næringspolitikken å skape verdier for de mange, ikke bare for de få. Det betyr at SV vil jobbe for å spre verdiskaping og sysselsetting i hele kommunen, og at våre virkemidler bidrar til å stimulere lokale og regionale bedrifter. Vi skal hegne om det mangfoldige og organiserte næringslivet kommunen består av.

Det anslås at 90 % av all innovasjon skjer i eksisterende bedrifter, og at 10 % skjer av gründere. Det er ønskelig med mer kreativt entreprenørskap og idéutvikling, noe SV også vil bidra til. Derfor vil SV støtte gründerhus i Stavanger for å gi mennesker med gode ideer en arena å realisere ideene sine i fellesskap med andre.

Det skjer mye innovasjons- og næringsarbeid på Ullandhaug, i miljøene rundt UiS og Ipark. Både gjennom oppdragsforskning og bedriftsrealisering utvikles nye ideer og arbeidsplasser. Vi vil bidra til at dette arbeide kan utvikles videre, og særlig i fornybar retning.

Det er viktig for SV å bidra til at næringslivet i regionen kan omstille seg i mer miljøvennlig og bærekraftig retning. Vi må gå fra dagens samfunn, til et lavutslippssamfunn og videre inn i nullutslippssamfunnet. Overgangen vil skje gradvis, men det er avgjørende, særlig for Stavanger-regionen, at vi omstiller fra et oljesamfunn til et fornybar-samfunn med nye arbeidsplasser.

Gjennom et lokalt klimafond vil SV blant annet støtte forskning som bidrar til grønn næringsutvikling. Det er avgjørende at vi skaper fornybare arbeidsplasser i denne regionen for å omstille oss til nullutslippssamfunnet, når oljetiden tar slutt.

Stavanger er et flott reisemål, med både by, fantastiske øyer og grønne landskap. En bærekraftig turisme er viktig for å opprettholde og utvikle arbeidsplasser i kommunen. SV vil ta reiselivsnæringen i en grønn retning. Vi vil vise fram kommunens og regionens reisemål. Det skal være lave utslipp fra transport, kortreist mat og gode natur- og kulturopplevelser. Kongress- og arrangementsturisme er viktig for regionen, og vi vil satse på å tiltrekke oss også denne typen turisme. Det må sikres at alle kongress- og konferansearenaer sikres like konkurransemuligheter. Det er ikke en kommunal oppgave å ha eierskap i Stavanger Forum eller byggene tilknyttet Stavanger Forum.

Eksisterende næringslokaler i byen skal i størst mulig grad sikres for videre drift, samtidig som nye områder tilrettelegges for næring. SV ser positivt på blandingsområder med boliger og arbeidsplasser, som ikke medfører støy, forurensning eller tungtrafikk.

Bøndene er både produsenter og næringsdrivende, men også naturens vaktmestre. Uten bonden gror landet igjen. Derfor må landbruket spille en sentral rolle i næringspolitikken. SV er på lag med bonden. Landbruk blir viktig for Stavanger framover, og SV vil bidra til økt lokal matproduksjon. Når matjord bygges ned for å sikre areal til bolig, næring eller lignende, taper vi viktige ressurser for framtid. Matproduksjon er viktig for nasjonal sikkerhet, og vi vil trygge at Norge, i en framtid med mer ustabil klima, er mer selvforsynt. SV vil tilrettelegge for miljøvennlig landbruk, som utnytter ressursene mer effektivt og er mulig å leve av for bonden. Vi vil ha selvforsyningsgraden av mat opp, og klimautslipp per produserte enhet ned.

Havet har alltid betydd rikdom for Norge og skal være verdens matfat for framtida. Vi vil ha fjordfiske, framfor risiko med lus, rømming og avfall fra flere oppdrettsanlegg. SV er kritisk til utslippene oppdrett fører med seg, og vil stille krav om lukkede anlegg, for å få samlet opp kloakken, få kontroll med lakselus og redusere den biologiske forurensningen av villaksstammen. Et slik tiltak vil trolig også få tilbake rekene i Ryfylkebassenget, samt gjøre at annen fisk ikke tar til seg fôr fra anleggene. Gjennom strenge miljøkrav vil SV sørge for en renere oppdrettsnæring.

I møte med de globale endringene som treffer Norge, trengs en aktiv næringslivspolitik. Stavanger kommune spiller en viktig rolle som premissgiver for næringslivet gjennom gode offentlige tjenester og god kunnskapspolitik. SV vil at kommunen aktivt skal legge til rette for en variert næringsutvikling for å sikre kommunens nåværende og framtidige arbeidsplasser. Samtidig skal dette ses i en naturlig sammenheng med den generelle kommuneplanleggingen, som balanserer ulike interesser og tar hensyn til et variert tilbud, bomiljø og aktiv bruk av sentrale strøk.

Et inkluderende og variert næringsliv er viktig for samfunnet. En aktiv bolig- og utviklingspolitikk skal reflektere behovene for å starte og drive nye bedrifter i Stavanger. Kommunens arbeidsplasser ivaretas ved å sikre at lokalt næringsliv er prioritert.

Kommunen skal fortsette å være en moderne og innovativ tjenesteyter, og gjennom digitalisering skal den levere stadig bedre tjenester. Stavanger kommune skal være en aktiv og framtidsrettet eier, og vurdere å øke sin eierandel i samfunns viktig infrastruktur. For å sikre et fortsatt godt offentlig eierskap skal kommunens eierskapsprinsipp legge vekt på grønn- og inkluderende vekst. For å oppnå større åpenhet om de verdiene som eies og forvaltes av kommunen, skal Stavanger legge fram en årlig eierskapsmelding.

SV vil:

- **støtte gründerhus som vil etablere seg.** Det er viktig med fellesskap og gode arbeidsvilkår for gründere og andre som er i oppstartsfasen av bedrifter. Det må kommunen legge til rette for.
- **opprette et lokalt klimafond.** Gjennom det kan vi skape flere grønne arbeidsplasser og støtte bedrifter som vil utvikle teknologi og løsninger for å redusere utslipp.
- **samordne regionens næringsutvikling** og innovasjonsmiljøet på Ullandhaug. Vi skal støtte opp om forskningsmiljøene innenfor nye, fornybare energikilder, særlig UiS og IRIS.
- **styrke lokalt næringsliv,** ved å tilrettelegge for at privat næringsliv tar inn flere lærlinger.
- **holde sentrum levende,** og derfor arbeide for at næringslokaler i sentrum ikke står tomme over lang tid. Kommunen bør tilby å dekke eller subsidiere leien for oppstartsbedrifter som vil være i lokaler i sentrum, for å unngå tomme lokaler.
- **skape bedre grunnlag for torghandel,** med gratis bruk av torget for alle som vil selge lokale produkter.
- **arbeide for mathall i Stavanger.** Vi ønsker dette som en arbeidstreningsarena.
- **styrke lokal matproduksjon,** blant annet gjennom jordvern og støtteordninger for mer miljøvennlig landbruk.
- **støtte mer miljøvennlig fiskeri,** arbeide for lukkede oppdrettsanlegg uten utslipp, som kan sikre sjømat av høy kvalitet.
- **videreutvikle kommunale eierskapsprinsipp,** og etablere en årlig kommunal eierskapsmelding.
- **selge kommunen ut av eierskap i selskap og bygg tilknyttet Stavanger Forum.**
- **effektivisere kommunen gjennom digitalisering og kompetanseheving,** og benytte de frigjorte ressursene til å levere enda bedre tjenester blant annet til næringslivet.
- **sikre fortsatt offentlig styring og drift av viktig infrastruktur,** gjennom selskaper som Lyse, Stavangerregionen Havn og andre interkommunale selskaper.
- **styrke kommunens næringsavdeling,** og melde Stavanger kommune ut av Greater Stavanger.

Feminisme og likestilling

Stavanger skal være en kommune der alle har like muligheter, uavhengig av kjønn og kjønnsidentitet.

Samfunnet er fortsatt preget av maktforskjeller mellom kvinner og menn. Kvinner tjener mindre enn menn, eier mindre enn menn og er underrepresentert i maktposisjoner. Altfor mange kvinner opplever også Stavanger som utrygt.

SV er et feministisk parti, derfor har bekjempelsen av skeivfordelingen mellom kvinner og menn vært sentralt for SV. Rimelige, offentlige tjenester som kollektivtransport, barnehager, SFO og gode hjemmehjelpstjenester gjør det mulig for kvinner å delta i arbeidslivet, være økonomisk uavhengige og samtidig få hverdagen til å henge sammen.

Gode og tilgjengelige hjelpetiltak gjør at kvinner søker hjelp mot vold og overgrep. Gode velferdstjenester er også god feministisk politikk.

Stavanger skal være en trygg kommune for alle å ferdes i og det skal være en kommune fri for diskriminering og trakassering. Unge jenter og gutter i Stavangerskolen skal sikres god og kunnskapsbasert seksualundervisning. Her skal forestillinger om idealkropper brytes ned, og man skal gi god informasjon til unge om rettigheter, grensesetting og respekt. Vi skal dyrke mangfold, selvaksept og trygghet.

SV vil:

- **at seksualundervisningen i skolen skal omhandle kjønn og mangfold, respekt og lyst**, men også maktbalansen i seksuelle relasjoner, grensesetting, respekt og viktigheten av aktivt samtykke.
- **at alle Stavangerskoler skal ha en ressurslærer innen seksualundervisning.** SV vil også at alle Stavangerskoler skal delta i "Uke 6", som er et læringsopplegg om kjønn, identitet og grensesetting.
- **fjerne reklamefinansierte tavler fra det offentlige rom**, som bidrar til økt kroppspress. Retusjert reklame skal merkes.

Frihet fra vold og tvang

Alle mennesker har rett til et trygt og fritt liv uten å bli utsatt for vold. Det inkluderer frihet fra vold, voldtekt, seksuell trakassering og negativ sosial kontroll. Menns vold mot kvinner er et folkehelseproblem. Mye av volden som rammer kvinner skjer i hjemmet og i nære relasjoner. Kvinner er også mer utsatt for seksualisert vold og trakassering i det offentlige rom. De fleste som lever i prostitusjon er kvinner. SV vil prioritere forebygging og godt fungerende hjelpetiltak slik at alle kvinner kan leve i frihet fra vold og tvang.

SV vil:

- **at voldtektssaker og partnervold prioriteres høyt av politiet.**
- **styrke kunnskapen om voldtekt og vold mot kvinner** hos politi, rettsvesen, helsepersonell, NAV og folkevalgte.
- **ha bedre belysning i Stavangers gater og parker.**
- **gi kvinner tilbud om trygge, kommunale overgangsboliger etter opphold på krisesenter.**
- **arbeide for at politiet prioriterer håndheving av sexkjøpsloven.**
- **utvikle exit-program for mennesker i prostitusjon** med mange og gode hjelpetiltak, bl.a. tilbud om bolig, hjelp til å finne en jobb, norskopplæring, studier og helsetilbud.
- **at kommunen tilbyr gode helsetilbud** inkludert tilbud om psykolog for mennesker som lever i prostitusjon.
- **gjennomføre kurs i selvforsvar med fokus på grensesetting og respekt** for alle i ungdomsskolen.
- **at kommunen må utarbeide en forpliktende handlingsplan mot vold i nære relasjoner** hvor arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er inkludert.
- **kurse sosialrådgiver, helsesøstre og rådgivere som arbeider i skolen om negativ sosial kontroll.**
- **oppfordre alle hotell i Stavanger til å bli med på å bekjempe sexkjøp og menneskehandel.**

Regnbuebyen

Alle skal ha frihet og trygghet til å være den de er og elske den de vil, uten fare for å bli diskriminert, trakassert eller utsatt for vold. SV vil bekjempe all diskriminering av seksuelle orienteringer, kjønnsuttrykk og kjønnsidentiteter. I et likestilt samfunn skal alle kunne leve ut sin identitet, kjærlighet og seksualitet.

Skoler og lokale utdanningsinstitusjoner må skape inkluderende læringsmiljø for alle elever, studenter og ansatte. Skolen er en viktig arena for å motarbeide mobbing og vold knyttet til seksuell orientering og kjønnsuttrykk.

Det å tilhøre en seksuell minoritet eller kjønnsminoritet kan medføre stress og usikkerhet i møte med helsevesenet. LHBT-personer skal møtes med åpenhet, respekt og kompetanse som mottakere av helse- og omsorgstjenester i vår kommune. Eldre som innlegges til opphold i institusjon i dag har vokst opp i en tid med liten aksept for homofili. Å bli møtt med respekt og åpenhet i en slik situasjon er svært viktig og er noe som krever oppmerksomhet og bevissthet fra institusjonens ledelse.

LHBT-personer med innvandrerbakgrunn opplever ekskludering, og at mange av de rettighetene som majoritetsbefolkningen tar for gitt er utenfor rekkevidde. Mange opplever flere former for diskriminering.

SV vil:

- **at LHBT-perspektivet må tas med i integreringsarbeidet i kommunen.**
- **øke kunnskapsnivået om LHBT-helse** blant helse- og omsorgspersonell.
- **bedre helsetilbudet for transpersoner.**
- **gjennomføre regelmessig kompetanseheving for ansatte i barnehager og grunnskolen** om LHBT-befolkningen.
- **at skolebibliotekene i Stavanger skal ha et utvalg av skeiv litteratur** og informasjonsmateriell om LHBT.
- **sikre at alle elever på grunnskolen mottar informasjon om LHBT** på en slik måte at de trygt kan være åpne om seksuell orientering og kjønnsuttrykk.
- **at LHBT-organisasjoner må få tilgang til å drive informasjonsarbeid i grunnskolen.**
- **legge til rette for at LHBT-personer også kan leve med sin seksuelle identitet i sin alderdom**, på sykehjem, dagsenter og lignende.
- **øke kunnskapen om LHBT-personer og skeive i prostitusjon.**
- **at kommunen yter økonomisk støtte til organisasjonene som arbeider for LHBT-personer** som for eksempel FRI.
- **at tilrettelegging for pride-paraden betales av kommunen.** SV ønsker at paraden kan arrangeres som et gratis-arrangement.
- **bekjempe all diskriminering, vold og trakassering** på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsuttrykk.

Antirasisme og inkludering

Stavanger er en mangfoldig kommune med mennesker som har bakgrunn fra mange ulike land og kulturer. Dette fører med seg nye ideer, ressurser og muligheter. SVs visjon er et kulturelt mangfoldig og sosialt rettferdig samfunn med like muligheter for alle.

Ikke alle opplever å ha de samme mulighetene, og forskjellene mellom folk øker. Mange opplever å bli stengt ute fra ulike samfunnsområder, som for eksempel arbeidslivet, kommunale tjenester, offentlige rom, utesteder og kollektivtransport. Ekskluderingen skjer på bakgrunn av etnisitet, språk, seksuell orientering og kjønnsidentitet, funksjonsevne, klasse, kjønn, religion eller livssyn.

Inkluderende arbeidsliv

Deler av Stavangers befolkning stenges ute fra arbeidsmarkedet, selv i økonomiske oppgangstider. Mange mangler den nødvendige kompetansen arbeidslivet krever, eller møter et hjelpeapparat med manglende kunnskap om ulike behov. Dette gjelder særlig for unge som har falt ut av skolen, innvandrere med kort skolegang, personer med nedsatt funksjonsevne og personer som er utsatt for vold i nære relasjoner.

SV vil:

- **øke andelen ansatte med minoritetsbakgrunn** gjennom kvotering i Stavanger kommune, og aktivt rekruttere personer med minoritetsbakgrunn til lederstillinger i Stavanger kommune.
- **lage en startpakke for arbeidsinnvandrere** med informasjon om rettigheter og plikter på språk de forstår. Lage en skolering for arbeidsinnvandrere i samarbeid med LO i Stavanger.
- **opprette en tilskuddsordning for næringslivet** til universell utforming av arbeidsplasser.
- **utvide Stavanger kommunes rekrutteringsordning for mennesker med funksjonsnedsettelse**.
- **videreutvikle kvalifiseringsprogrammet** for å få kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet.

Nulltoleranse mot rasisme

SV vil arbeide for et Stavanger for alle, der mennesker av ulik etnisitet, religion og kulturer lever side om side. Det skal ikke være tvil om menneskesynet vårt. Generaliseringer av mennesker skal være fullstendig uakseptabelt. Særlig skal vi være på vakt mot bruk av etnisitet eller religion som forklaring på sosiale problemer og økonomiske forskjeller. Stavanger skal ha nulltoleranse mot rasisme.

ET STAVANGER FOR ALLE

Rasisme skaper og holder vedlike utrygghet og bryter tilliten mellom folk. Rasisme gjør at mange velger å holde seg borte fra det offentlige ordskiftet, men bidrar også til mobbing i skolen og på arbeidsplassen.

Rasisme eksisterer ikke kun i nynazistiske og høyreekstreme miljøer, men er innvevd i ubevisste hverdagslige handlinger og ord. Vi ser en tendens i samfunnet til at negative holdninger til ukjente kulturer og religioner ofte ikke blir ansett som rasisme. Maktpersoner på høyresiden normaliserer hatretorikk og rasisme for å tilsløre problemer som egentlig bunner i økende sosiale ulikheter i samfunnet. Å motvirke rasisme handler derfor om mer enn bekjempelse av direkte diskriminering av enkeltpersoner. Rasisme er en stor trussel mot den inkluderende kommunen Stavanger skal og bør være, og må motarbeides strukturelt og systematisk.

Et rikt kulturliv

Stavanger skal være en kommune med forståelse for kunstens og kulturens rolle i samfunnet. Kunst og kultur skal inngå i alle planer vi har for kommunens utvikling. Kommunen skal ha store ambisjoner og gi befolkningen muligheter for et rikt kulturliv.

Vi skal ha en kulturpolitikk for å sikre mangfold, men også for å ta vare på en kulturarv, bygninger og tradisjoner. Innenfor kulturpolitikken skal det også være rikelig med plass for selvrefleksjon, diskusjon og debatt. Kultur handler om ytringer. Kulturpolitikken skal sikre en offentlighet, at det finnes et bredt offentlig ordskifte både for den enkelte og for samfunnet. Kulturpolitikken skal sikre deltagelse og engasjement i en samfunnsdebatt som her må forstås videst mulig.

Kunst handler om uttrykket i seg selv, om prestasjon og kvalitet. Kunsten utfordrer selvforståelsen - den skal kunne være utfordrende og motstrøms. Det at kunsten utfordrer kulturen gjør at vi trenger offentlige bevilgninger til kunstfeltet. Vi kan ikke se for oss at markedet etterspør eksistensielle og samfunnsmessige utfordringer.

Stavanger skal satse på kunst- og kulturlivet. Dette skal være tilgjengelig for alle. Klasse, økonomi og tradisjoner avgjør i mange tilfeller om den enkelte tar i bruk den store bredden av aktiviteter og tilbud som kulturlivet gir. Kulturlivet er under sterkt press fra kommersielle krefter som ønsker å gjøre mest mulig av folks fritid og interesser om til konsum. Dette er ødeleggende for ønsket om mangfold i uttrykk og tradisjoner.

Demokratiet forutsetter et bredt ordskifte der alle slags ytringer kommer fram. Det offentlige ordskiftet er under press i og med at de tradisjonelle mediebedriftene har redusert virksomheten sin. Dette går ut over muligheten til å ha en reflektert og opplyst samfunnsdebatt. Arenaer som Sølvberget, Kverulantkatedralen KÅKÅ, Kapittel-festivalen og andre er derfor viktige for det offentlige ordskifte og debatt. Stavanger skal løfte ytringsfriheten og er derfor naturlig nok hovedsete for fribyforfatterne i ICORN.

Stavanger har flere store kunst- og kulturinstitusjoner lokalisert i kommunen. SV ønsker en utvikling som fremmer engasjement og deltagelse. Vi vil styrke satsingen på kultur for barn og unge, for kunnskap og debatt. Vi ønsker å bruke kultur som et verktøy i integreringspolitikken og aktivt i eldre- og seniorpolitikken.

Studentersamfunnet Folken

Folken er en viktig kulturscene, samtidig som det er studentenes samlingsplass i sentrum. Studenthuset er basert på frivillighet og er en viktig tilbyder av kultur både for studenter og befolkningen for øvrig. SV er opptatt av å sikre gode vilkår for videre drift av Studentersamfunnet Folken, med gode betingelser. SV jobber derfor for økt driftstilskudd til huset, samt støtte til husleie. SV ønsker at Stavanger kommune skal bidra til å kjøpe bygget, slik at det frigjøres midler til oppussing og drift. Folken er et

naturlig sted for mellomstor scene i sentrum. Storsalen bærer preg av sin alder, og vi vil støtte oppussing av lokalet.

Stavanger Konserthus

Stavanger har et konserthus som er i verdensklasse, akustisk og arkitektonisk. Det er attraktivt for alt fra klassiske til rytmiske musikktilbydere, til konferanser, større møter, foredragsholdere og komikere. Det er viktig å opprettholde høy aktivitet. SV vil jobbe for at konserthuset fortsatt er en åpen og viktig arena for regionens befolkning. De huser også Stavanger Symfoniorkester, som er viktig for hele regionen.

Rogaland Teater

SV er opptatt av at Rogaland Teater skal fortsette å levere teateropplevelser av internasjonal kvalitet. Dette kan være utfordrende i dagens lokaler. Vi ser derfor på Rogaland Teaters planer for utbygging med stor interesse og vil jobbe for en best mulig løsning for teateret. Et godt teater i gode lokaler er viktig for hele kommunen og regionen, og SV vil støtte videre utvikling av teateret. SV forventer at staten tar en stor del av finansieringen av utbygging av teateret, basert på sin eierandel (66,7 %).

Tou Scene

Tou Scene har siden oppstarten vært en pådriver for det alternative kulturtilbudet i Stavanger. Foruten de kommunale ambisjonene og tiltakene rundt Nye Tou har det vært et stort kulturelt engasjement fra både publikum og tilbydere av kultur for huset. SV vil jobbe for at Nye Tou skal bli tilgjengelig for alle – utøver som publikum. Vi vil være opptatt av at lokalene skal være tilrettelagt for allsidig bruk på tvers av sjanger og kunstarter, med vekt på flerbruksmuligheter, som står i stil til de økonomiske utfordringene som finnes i kulturlivet. SV vil ha egne og lavere takster for unge utøvere. Den gode utviklingen av Tou Scene vil SV bidra til å forsterke.

Metropolis

Metropolis er et viktig kulturhus for ungdom i Stavanger. Huset tilbyr gratis øvingslokaler og innspillingsstudio for unge band og artister, workshops og utstillings- og oppvisningslokaler for unge kunstnere og idrettsutøvere. Det er også et sted hvor ungdom kan finne trygge voksenpersoner. SV ser på miljøet som et unikt og uvurderlig rusfritt alternativ i Stavanger sentrum, og vil bidra til at dette fortsetter. Det er viktig at tilbudet fortsatt beholdes i sentrum, og SV vil beholde Metropolis der det er nå.

Meieriet

Rennesøy kulturhus, Meieriet har som formål å være en kulturformidler for innbyggerne. Driften er dugnadsbasert. Rennesøy folkebibliotek og Frivillighetssentralen holder til der. Det arrangeres bygdekino, konserter og lokale

ET STAVANGER FOR ALLE

revyer. Kulturskolen har undervisning og oppvisninger der. Meieriet er et naturlig samlingspunkt for kultur på Rennesøy. Derfor er SV opptatt av å sikre gode vilkår for videre drift av huset.

Otto-huset

Otto-huset er et av få eldre hus igjen i Judaberg sentrum. Det drives i dag som en stiftelse og brukes til ulike kulturaktiviteter som kunstutstillinger og konserter av ulik art, alt fra kammerkonserter til blues, rock og folk. Det har også vært en lang rekke forfatterbesøk og foredrag. I området rundt Otto-huset er det en vakker skulpturpark. SV vil arbeide for at Otto-huset skal fortsette å utvikle gode kulturtilbud til innbyggerne og sette preg på Judaberg sentrum med vakker kunst.

Domkirken

Stavanger domkirke er en av landets eldste kirker, og ett av de viktigste og flotteste landemerkene og byggene i sentrum. Å vedlikeholde og tilgjengeliggjøre bygget er viktig for SV og derfor vil vi sikre et tilknyttet bygg med toalett- og turistfasiliteter. Dette må gjøres slik at det ikke påvirker Stavanger katedralskole negativt.

Våre middelalderkirker

I tillegg til Domkirken har kommunen flere kirker fra middelalderen. De er som Domkirken landemerker i landskapet, men også en stolthet for lokalsamfunnet. SV vil derfor være med å sørge for det nødvendige vedlikehold av disse kirkene.

Sølvberget

Sølvberget bibliotek og kulturhus er byens hjerte og møteplass, og samler en lang rekke aktiviteter under samme tak. Den store oppgraderingen som har vært av bygget har gitt nye muligheter for arrangementer, studier og underholdning. SV vil fortsette å satse på Sølvberget, og det er viktig å få på plass midler til å ansette egen sosialarbeider som kan følge opp ungdomsmiljøet på bygget.

Bibliotek

Folkebibliotekene er et svært viktig tilbud for å styrke sosial og kulturell utjevning. Bibliotekene retter seg mot alle grupper i samfunnet og er avgjørende for informasjon og kunnskap.

Bibliotekene er møtested for alle, blant annet fordi de gir et mangfoldig tilbud til publikum. Folkebibliotekene bidrar til å fremme kunnskapsutvikling, kulturformidling, utdanning, demokrati og ytringsfrihet. Målet er å gjøre bibliotekene til oppdaterte møteplasser for kultur, kunnskap og informasjon for hele befolkningen.

Folkebibliotekene er også et godt verktøy for integrering. Mangfold og bredde er berikende for kommunen, derfor må minoriteter ha mulighet til å utvikle sin kultur, og det må tilrettelegges for kulturell utveksling. Internasjonalt kulturverksted på Sølvberget er et godt tiltak som spesielt legger til rette for dette.

SV ønsker at bibliotekene skal utvide hva de låner ut, og låne ut verktøy, redskaper, turutstyr, ski og lignende. Målet er at vi skal redusere forbruket og behovet for at alle eier verktøy og utstyr hver for seg. Man skal heller kunne låne dette ved behov. Dette vil være en kommunal delingsøkonomi.

SV vil:

- **holde bydelshusene i god stand.**
- **sikre drift av grendehus.**
- **arbeide for at Eiganes og Våland får eget bydelshus.**
- **arbeide for ordninger som gjør at barn fra fattige familier** også får oppleve kulturtilbudene på lik linje med andre barn. Dette gjelder også kulturskolen.
- **sørge for pilotprosjekter med samarbeid mellom kulturskolen og SFO.**
- **gi skolene økte midler til å besøke kommunens kulturinstitusjoner.**
Kolumbus skal tilby gratis kollektivreiser utenom rushtiden for skoleelever som skal på slike besøk.
- **bevare og styrke Metropolis og fritidsklubber** med tilbud for ungdom, med flere klubber i hver bydel.
- **satse på Sølvberget bibliotek og kulturhus og bibliotekstilbudet på Rennesøy og Finnøy.** SV vil også sørge for å bevare og videreutvikle filialnettverket og sørge for at alle bibliotek er meråpne (åpne utenfor ordinær arbeidstid og på søndager, men da ofte uten bibliotekarer). Nye filialer må bygges i takt med boligutbygging.
- **tilby rimelige lokaler med langsiktige leiekontrakter for profesjonelle kunstnere og frivillig kulturaktivitet** som korps, kor og band. Sørge for at skolene er åpne som lokale kulturarenaer på kveldstid og i helgene.
- **at kommunen jobber for å skaffe til veie øvingslokaler.** Vi må også vedlikeholde de vi har.
- **at kommunen har en handlingsplan for å styrke korps og kor** i kommunen.
- **sette av midler til utendørskonsserter ulike steder i byen.**
- **satse på bedre språkopplæring.** Eksempler er språkgrupper og språkkafeer i bibliotekene.

Idrett og friluftsliv

Fysisk aktivitet i form av idrett og friluftsliv er et viktig bidrag til folks livskvalitet. Idrett og friluftsliv er en vesentlig del av mange menneskers liv og identitet og er en bærebjelke i norsk frivillighet og et lim i samfunnet. SVs mål er at alle skal ha mulighet til naturopplevelser og fysisk aktivitet i hverdagen, uavhengig av økonomisk bakgrunn, klassetilhørighet, alder og funksjonsnivå.

Både den organiserte idretten og egenorganiserte aktiviteter bidrar til dette. SV vil styrke friluftslivet og den organiserte idretten. Vi vil gjøre det enklere å være fysisk aktiv også i egenregi. SV vil øke aktivitetstilskuddene til de frivillige friluftslivsorganisasjonene for å etablere lavterskeltilbud til befolkningen.

SV vil at alle skal ha tilgang til grøntområder for lek, idrett, friluftsliv, naturopplevelse og annen utendørs rekreasjon i gangavstand fra bolig. Mer bruk av parker, friområder, øyer og fjorden stiller større krav til skjøtsel og vedlikehold.

Idrett

Organisert idrett for barn, ungdom og voksne er svært viktig for folkehelsen. SV vil bidra til å forebygge rasisme og diskriminering i idrettsmiljøet og arbeide for et idrettstilbud hvor alle kan delta. Gjennom styrkede tilskuddsordninger for klubbene skal idrettslag og foreninger kunne gjennomføre tiltak for større integrering og inkludering.

SV vil at alle skal ha tilbud om organisert idrett. Det krever at kostnadene i ulike idrettsgrener må være så lave at de ikke ekskluderer noen.

Idrettstilbudet for ungdom er ofte bra. Samtidig er frafallet stort, og det er høye terskler for å begynne med nye aktiviteter. Det kan ha sammenheng med at ambisjonsnivået i enkelte idrettsgrener er for høyt for noen. Idrettslagene bør etablere lavterskeltilbud for barn og ungdom som verken ønsker å spesialisere seg eller satse i konkurranseidretten. Dette er tilbud til dem som ønsker trening og treningsglede.

Svømming er gøy og kan bidra til å berge liv. Mange har for dårlige svømmeferdigheter. SV vil at alle barn skal lære å svømme, og at svømmehallene skal være tilgjengelige for alle. God svømmeopplæring, særlig for barn og unge, må prioriteres. SV mener at svømmehallene og Gamlingen skal driftes av kommunen, og at prisen på billettene bør bli lavere.

Det er først og fremst kommunen som skal bygge og eie idretts- og friluftsanlegg. SV vil at idrettslagene skal sikres økonomi som gjør det mulig for ledere og trenere å konsentrere seg om å bruke fritiden til å skape gode idrettstilbud.

SV vil:

- **prioritere breddeidretten** og mener at områder med lavest dekning skal

komme først. Videre skal områder med stor tilvekst av barn og unge og områder med fattigdom og sosiale utfordringer prioriteres.

- **ruste opp eksisterende idrettsanlegg og bygge nye.** Utbygging av idrettsanlegg må gjøres i nært samarbeid med idretten selv.
- **øke det økonomiske tilskuddet** til idrettslag i områder med fattigdom og sosiale utfordringer.
- **at alle skolebarn skal ha minst 40 timer svømmeundervisning**, og at alle skoler skal ha tilgang til svømmehall.
- **ha romslige åpningstider og lavere, subsidierte priser** i svømmeanleggene.
- **etablere småskala-anlegg**, som klatrevegger og skateramper.

Friluftsliv

Stavangers natur gir gode og mange muligheter for friluftsliv. Det er avgjørende å ta vare på naturen, som er selve friluftslivets grunnlag. Friluftaktiviteter må utføres på en slik måte at naturområdene og deres mangfold ikke trues.

Det er et behov for vedlikehold, rehabilitering og oppgradering av infrastruktur som turveier, stier, toaletter og annet utstyr.

SV vil at Emmaus-huset på Storhaug skal brukes av frivillige lag og organisasjoner, og at det kan brukes som forsamlingslokale. Bygget overføres fra KF Bolig til kommunen, og skal benyttes av frivillige organisasjoner og lag.

SV vil:

- **øke aktivitetstilskuddene til de frivillige friluftslivsorganisasjonene** for å etablere lavterskeltilbud til befolkningen.
- **styrke nettverket av stier, løyper og sykkelveier.**
- **bygge ut sykkelveier** i bygatene og fremskynde bygging av egne sykkelveier.
- **etablere flere utendørs treningsanlegg** i parkene.

Internasjonal solidaritet

Stavanger skal være en kommune som er fri for rasisme og etnisk diskriminering og som er ønsket å styrke sitt etniske og kulturelle mangfold. Stavanger kommune skal være en forbilledlig etisk aktør som bidrar til å eliminere internasjonal menneskehandel, har et næringsliv som ikke trekker profitten til skatteparadis, og som aktivt støtter de faglige, økonomiske og sosiale rettighetene til kommunens arbeidsinnvandrere. Stavanger skal stå i front internasjonalt i bekjempelsen av atomvåpen, klimautslipp og andre globale farer som truer menneskeheten.

Sosial dumping er et utstrakt problem på arbeidsplasser der mange har utenlandsk opprinnelse eller er ansatt i vikarbyrå. Nesten ingen av disse er fagorganiserte, og de har svært dårlige lønns- og arbeidsvilkår.

Stavanger kommune er Stavangers største arbeidsgiver og en av landets store kunder for det private næringsliv. Dette gir mulighet til å sette høye etiske standarder for resten av arbeidslivet. Kommunen er en del av globaløkonomien, der transnasjonale storselskaper leverer en stor del av tjenestene som forbrukes, samtidig som de betaler minimalt med skatt til landet og kommunen.

Stavanger har flere vennskapsbyer rundt i verden, og det er viktig å fortsette et godt samarbeid med disse. Særlig Nablus, Stavangers palestinske vennskapsby, vil SV styrke forholdet til.

SV vil:

- **at Stavanger kommune skal ha en generell etikkplan** for offentlige innkjøp av varer, tjenester og i arbeidslivet. Planen skal bidra til at kommunens internasjonale forpliktelser blir etterlevd.
- **at leverandører av varer til Stavanger kommune kan garantere at de ikke er produsert i okkuperte områder**, for eksempel i Palestina.
- **styrke forholdet til vennskapsbyene**, og særlig Nablus.
- **at Stavanger kommune støtter opp om BDS-konseptet** (boikott, de-investering og sanksjoner) som retter seg mot selskaper som tjener på Israels okkupasjon av Palestina.
- **at Stavanger kommune skal stille etiske krav** ikke bare til leveransene, men også til leverandørene og deres underleverandører.
- **at Stavanger kommune skal bekjempe sosial dumping**
- **at Stavanger kommune ikke skal inngå avtaler med, og ikke ha fondsinvesteringer i selskap som har moder- eller søsterselskap i skatteparadiser.**
- **at Stavanger kommune tar imot flere flyktninger** og presser regjeringen til å ta ansvar for en større del av den internasjonale flyktningsstrømmen.

- **at Stavanger erklærer kommunen for atomvåpenfri sone.** NATO-allierte skip som vil besøke Stavanger må deklarerer hvilke våpen de har om bord; har de atomvåpen, eller vil de ikke avlevere deklarasjon, skal de ikke tillates å anløpe Stavangerregionen Havns havner.
- **at Stavanger støtter den internasjonale kampen mot Frihandelsavtalen for tjenester (TISA),** som vil øke presset for privatisering av kommunale tjenester. Stavanger må erklære seg som TISA-fri sone. Stavanger kommune må også motsette seg bestemmelser som svekker kommunen som yter av offentlige tjenester.

Et styrket folkestyre

For SV er styrking og utvidelse av demokratiet grunnleggende. I dag opplever for mange at de ikke har påvirkning på beslutninger som gjelder dem. Lokaldemokratiet skal gi nærhet mellom innbyggerne og de som tar beslutningene. SV vil ha mer demokrati i kommunen. Innbyggerne må selv få ta direkte del i viktige demokratiske beslutninger.

SV vil fortsette arbeidet med å gjøre kommunen mer åpen og gjennomsiktig. Budsjetter og kommunale dokumenter skal være forståelige, og folk skal ha innsyn. Folk skal nå fram, hverdagsproblemene skal løses og vedtak som er fattet skal følges opp.

Kommunen må styrke de felles arenaene for debatt i kommunen. Stavanger kommunes hjemmesider og kontoer i sosiale medier skal engasjere innbyggerne og gi god informasjon om det som skjer i kommunen.

Stavanger må være en kommune der utviklingen styres aktivt gjennom demokratiske og politiske prosesser, sammen med innbyggerne. De som bor i Stavanger må inviteres enda mer aktivt med i diskusjoner om hvordan kommunen skal formes. Det må skje gjennom demokratiske prosesser og ikke bare overlates til faginstanser og eiendomsspekulanter.

SV vil:

- **prøve ut deltakende budsjettering.** Innbyggerne får styre direkte deler av kommunebudsjettet i bydelene.
- **legge til rette for at alle innbyggere får sterkere mulighet til å påvirke beslutningene** gjennom bydelenes budsjettprosesser.
- **jobbe for en representativ fordeling i lokalpolitikken** med tanke på kjønn, etnisitet, etc.
- **styrke kommunedelsutvalgenes makt.** SV vil arbeide for at det blir direktevalg til kommunedelsutvalgene.